

Overkoepelende lessen en ervaringen uit de pioniersprojecten inclusieve kinderopvang

Wat leren we na twee jaar verkennen van samenwerking tussen MFC's en vergunde kinderopvang binnen de PINKO's?

Inhoud

Doel en opzet project	3
PINKO's binnen huidige beleidskaders.....	4
PINKO's binnen beleid en visie op een sterke inclusieve kinderopvang	4
PINKO's binnen beleid en visie op jonge kinderen met een handicap (VAPH)	5
Verloop van en lessen uit het PINKO-project.....	7
De PINKO's in beeld.....	8
1. De samenwerking opstarten	8
2. Netwerkvorming.....	10
3. Ondersteuning in de kinderopvang.....	12
4. Gezamenlijke activiteiten	13
5. Structurele aanwezigheid MFC in Kinderopvang	14
Toekomstige vorm van samenwerkingen?	16
Geïntegreerde werking in 1 leefgroep	16
Combinatie opvangvormen.....	17
Ervaringen PINKO's.....	18
1. Bereiken van de initiële doelgroep.....	18
2. Communiceren over de PINKO-samenwerking met ouders	19
3. Kwaliteitsvolle opvang.....	21
4. Samenwerken vraagt tijd	22
5. Rol van het CIK bij pionieren	23
6. Drempels in de zoektocht naar bijkomende ondersteuning.....	24
Meerwaarde voor inclusie.....	25
Wat hebben we geleerd?	27
Principes van samenwerking.....	27
Wat leerden we vanuit de PINKO's	28
Beleidsaanbevelingen.....	30
Bestaande krachten bundelen	30
Investeren in inclusie.....	30

Bijlage 1. Principes van samenwerking	32
Bijlage 2. Overzicht PINKO's	34
Bijlage 3. Bevraging PINKO's (mei 2021)	36
Bijlage 4. Onderzoeken en analyses inclusieve kinderopvang.....	37
Bijlage 5. Opstart PINKO West	38

Doel en opzet project

Eind 2018 werd de oproep¹ gelanceerd voor projecten “Pionieren in Inclusieve Kinderopvang” ofwel afgekort PINKO. De focus was nagaan **op welke manier kwaliteitsvolle kinderopvang kan inspelen op de specifieke noden van elk kind en indien nodig hiervoor samenwerkt met een handicapspecifieke dienst**. De pioniers zochten uit op welke manier er meer kinderen met hogere zorgnoden inclusief kunnen worden opgevangen. Ouders krijgen zo meer keuzemogelijkheden voor de opvang van hun kind, ook wanneer het kind door zijn of haar ondersteuningsbehoeften meer specifieke kennis of intensieve ondersteuning nodig heeft.

De concrete doelstelling was het verkennen van samenwerking tussen de multifunctionele centra (MFC) en vergunde kinderopvang in het belang van het kind en zijn gezin. Op drie vlakken werden er leervragen geformuleerd:

- **Organisatorisch:** hoe kan de ondersteuning van een MFC ingezet worden voor inclusieve kinderopvang? Hoe krijgt de samenwerking tussen beide organisatoren (MFC en kinderopvang) vorm?
- **Meerwaarde voor inclusie:** hoe kan de samenwerking met een MFC een versterking betekenen voor inclusieve kinderopvang?
- **Ervaring stakeholders:** Welke voordelen en drempels worden er ervaren? In de eerste plaats door de ouders, de betrokken kinderopvang, het MFC en het CIK. Daarnaast ook door het VAPH, Kind & Gezin, ouderverenigingen en de leden van de resonansgroep inclusieve kinderopvang².

Vijf principes lagen aan de basis van elk samenwerkingsverband³.

1. De participatiekansen van het kind worden bevorderd
2. Ouders hebben de regie over de ondersteuning in handen
3. De kinderopvang en het MFC spreken in dialoog en evenwaardigheid af hoe de specifieke ondersteuning wordt ingezet in de kinderopvang op het moment er een zorgvraag is
4. De focus ligt op het verkennen en innoveren
5. Binnen het pionieren is er een sterke betrokkenheid van elke partner nodig en staat evenwaardigheid van alle partners voorop.

Dertien samenwerkingsverbanden (overzicht in bijlage 2), onder de noemer PINKO, gingen in 2019 van start voor twee jaar. Omwille van het innovatieve karakter van de pionierstrajecten, werd er **een begeleidingstraject** opgezet door Kind en Gezin en het VAPH. Hierbij met bijzondere aandacht voor het uitwisselen van ervaring, het documenteren van het proces en het in kaart brengen van werkzame elementen en eventuele drempels

¹ <https://www.kindengezin.be/nl/professionelen/sector/kinderopvang/kwaliteit-de-opvang/inclusieve-opvang#anchored-section-9>

² De resonansgroep is een klankbordgroep rond inclusieve kinderopvang met diverse perspectieven: kinderopvang, centra inclusieve kinderopvang, VAPH-zorgaanbieders, Huizen van het Kind, ouderverenigingen en verenigingen van personen met een handicap, lokale besturen... De doelstellingen zijn: beleidskeuzes aftoetsen, resultaten van projecten voorleggen en signalen uit het veld capteren.

³ Uitgebreide toelichting hiervan in bijlage 1

PINKO's binnen huidige beleidskaders

PINKO's binnen beleid en visie op een sterke inclusieve kinderopvang

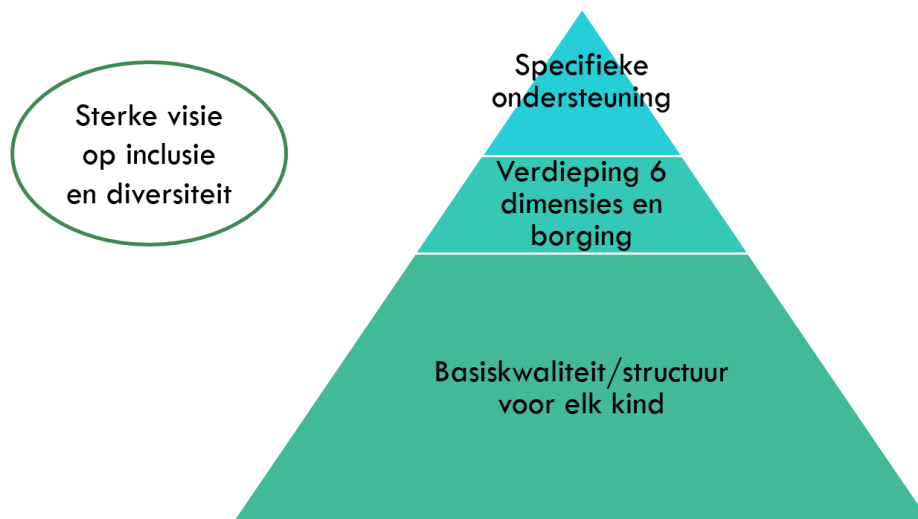
Opgroeien streeft naar een kwaliteitsvolle opvang om de hoek voor elk kind. Om dit waar te maken voor alle kinderen, zal de opvang de nodige inspanningen moeten doen. Hieronder wordt de visie over inclusieve kinderopvang en de gelaagdheid van dit verhaal geschetst.

In het decreet kinderopvang baby's en peuters werd het volgende opgenomen:

“De Vlaamse Gemeenschap beoogt met kinderopvang een dienstverlening aan gezinnen die een economische, pedagogische en sociale functie heeft, die kwaliteitsvol, beschikbaar, betaalbaar en rechtstreeks toegankelijk is voor elk kind zonder onderscheid, in aanvulling op de opvoeding van het kind in zijn gezin, met respect voor de draagkracht van het kind, zijn thuismilieu en de keuzevrijheid van het gezin.”

Een eerste opdracht van de organisator kinderopvang is om de **pedagogische kwaliteit** in elke kinderopvanglocatie stevig te verankeren. Sommige kinderopvanglocaties hebben nood aan ondersteuning op dit punt. Ondersteuners die actief zijn binnen de sector Kinderopvang zetten hier de volgende jaren verder op in. Een kinderopvang die inzet op inclusie zorgt zo nodig voor **samenwerking** met partners om een geïntegreerde dienstverlening mogelijk te maken waardoor gezinnen tegen zo weinig mogelijk drempels aanlopen.

Om ervoor te zorgen dat elk kind en ouder zich thuis voelt, investeert de opvang in een kwalitatieve werking waar professionele medewerkers werken vanuit een gedeelde pedagogische visie. De driehoek hieronder geeft de gelaagdheid en diversiteit weer van de nood aan ondersteuning die elk kind kan hebben.

Fundamenteel, en langsheen de verschillende lagen, is een sterke **visie op inclusie en diversiteit** binnen de opvang het vertrekpunt. Iedereen is welkom in de opvang, ongeacht achtergrond, mogelijkheden, specifieke ondersteuningsbehoeften of religie. De opvang respecteert de opvoeding van de ouders en zet die in onderling overleg voort. Het is de taak van de opvang om er voor te zorgen dat elk kind en elke ouder zich welkom voelt. Het is belangrijk dat verschillen zichtbaar, bespreekbaar en begrijpbaar worden gemaakt, als één van de vele vormen van diversiteit die er bestaan.

De onderste laag speelt in op de basisbehoeften van elk kind. De opvang voorziet de nodige pedagogische kwaliteit⁴. De kinderopvang vertrekt vanuit de zes dimensies van het zelfevaluatie-instrument MeMoQ. Zo creëert de opvang een uitdagende omgeving (1) met de nodige emotionele (2) en educatieve ondersteuning (3) en stimuleert ze het welbevinden (4) en de betrokkenheid (5) van elk kind. Er is een samenwerking met gezinnen met respect voor de maatschappelijke diversiteit (6).

De middelste laag geeft de situatie weer van kinderen die op pedagogisch vlak soms diepgaand ondersteund moeten worden (bijvoorbeeld: extra stimulering om tot taal te komen of om zich emotioneel veilig te voelen in de groep). Voor de kinderopvang vergt het de nodige ervaring om aan de specifieke behoeften van elk kind tegemoet te komen. Op dit punt kan de kinderopvang beroep doen op ondersteuning van onder andere de Centra voor inclusieve opvang en de pedagogische ondersteuners.

Voor sommige kinderen of gezinnen is er aanvullend ondersteuning van specifieke deskundigen nodig (bovenste laag van de driehoek). Uitwisseling van ervaring en tips met ouders en de specifieke partners, maar ook bijvoorbeeld met de school, helpt de kinderopvang om inclusieve opvang te realiseren. Hierbij kan het eveneens gaan over (para)medische en handicapspecifieke ondersteuning, bijvoorbeeld van VAPH-voorzieningen, therapeuten of verpleegkundigen.

Als figuur toont de driehoek het belang aan van een brede onderste laag: een goede pedagogische kwaliteit binnen een bepaalde structuur (kwalitatieve werking met professionele medewerkers). Anders gezegd: (handicap-)specifieke ondersteuning staat niet op zichzelf, maar veronderstelt dat tegelijkertijd de nodige pedagogische basiskwaliteit aanwezig is in de opvang om op verder te bouwen.

Binnen de hierboven geschetste piramide, legt het PINKO-project de focus op de bovenste laag, waarbij de kinderopvang inzet op een sterke basiskwaliteit en verdieping (onderste en middelste laag) en verbinding maakt met de handicapspecifieke VAPH-ondersteuning en expertise. De opdracht is om te verkennen op welke manier kwaliteitsvolle kinderopvang ontstaat die sterk inspeelt op de specifieke noden van elk kind en indien nodig hiervoor samenwerkt met een handicapspecifieke dienst.

PINKO's binnen beleid en visie op jonge kinderen met een handicap (VAPH)

Het VAPH streeft naar een zo groot mogelijke autonomie en levenskwaliteit voor personen met een handicap. Als we dit vertalen naar jonge kinderen met een (vermoeden van een) handicap dient de ondersteuning gericht te zijn op volgende principes. De ondersteuning dient gericht te zijn op het mee realiseren van inclusie. Als we dit vertalen naar het pionieren in inclusieve kinderopvang dient er gekeken te worden welke meerwaarde ondersteuning van een multifunctioneel centra kan hebben om kinderen met een handicap op te vangen binnen de reguliere kinderopvang, alsook de omgekeerde richting waarbij een MFC lessen meeneemt naar de eigen werking vanuit de samenwerking met kinderopvang. We vertrekken vanuit het principe dat de ondersteuning gewoon dient te zijn waar het kan en specifiek waar nodig. Vanuit het VAPH schuiven wij naar voren dat de regie steeds in de handen van de gezinnen met een kind met een handicap ligt. Met andere woorden de ondersteuning dient krachtgericht te zijn, maar de gezinnen moeten ook voldoende keuzevrijheid krijgen in hun ondersteuningsmogelijkheden. Ouders van een kind met een handicap moeten op deze manier ook meer keuzemogelijkheden krijgen over waar hun kind wordt opgevangen, ook wanneer het kind door

⁴ Er is het pedagogische raamwerk voor de kinderopvang van baby's en peuters en de kinderopvang kan werken met het zelfevaluatie-instrument MeMoQ, een instrument om de pedagogische kwaliteit in de kinderopvang van baby's en peuters te meten en te monitoren. Dit instrument werd samen met de sector ontwikkeld door de universiteiten van Gent (Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek) en KULeuven (ECEGO).

zijn of haar ondersteuningsbehoeften meer specifieke expertise en/of intensieve ondersteuning vereist. Het is daarnaast belangrijk dat de ondersteuning die deze gezinnen krijgen op maat georganiseerd moet worden en een antwoord moet bieden op de vraag van het gezin met een kind met een handicap. Dit houdt in dat de ondersteuning flexibel moet aangepast kunnen worden op basis van de fluctuerende ondersteuningsnoden.

Als we naar de huidige ondersteuningsmogelijkheden kijken van het VAPH, dan zijn er reeds mogelijkheden/ondersteuningsfunctie die bijdragen aan het realiseren van bovenstaande principes. We lichten de mogelijkheden (zowel rechtstreeks toegankelijk als niet rechtstreeks toegankelijk) die aan bod kwamen tijdens het pionieren toe. Het Persoonlijk assistentie budget (PAB) werd niet meegenomen in het pionieren, aangezien de focus lag op de kinderen van 0-3 jaar die momenteel gebruik maken van een multifunctioneel centrum (MFC)

Een woordje uitleg bij de mogelijkheden: Ondersteuning vanuit VAPH in de kinderopvang

Op vraag van de ouders (en in samenspraak met de opvanglocatie) kan een dienst voor rechtstreeks toegankelijke hulpverlening (RTH) of een MFC **begeleiding** aanbieden in bijvoorbeeld de kinderopvang. Deze begeleiding richt zich op de ontwikkeling van het kind met een (vermoeden) van handicap en biedt pedagogische en psychosociale ondersteuning. Het gaat om het inhoudelijk meedenken en oplossingen zoeken, maar niet om praktische hulp. De begeleiding kan thuis plaatsvinden (mobiel), op verplaatsing (mobiel) of bij de aanbieders zelf (ambulante).

Bijvoorbeeld. Lukas (10 maand) is slechtziend en kruipt zelf niet naar het speelgoed dat in de ruimte aangeboden ligt. Ann van de RTH-dienst komt observeren en geeft tips aan de begeleiders over de ruimte en het spelaanbod.

Daarnaast heb je ook **globale individuele ondersteuning (GIO)** voor minderjarigen. Deze ondersteuning is tijdens het de periode van het pionieren in inclusieve kinderopvang opgestart als nieuwe ondersteuningsmogelijkheid binnen RTH. GIO biedt zowel individuele psychosociale begeleiding als praktische hulp. De aard van de ondersteuning kan verschillen en door elkaar lopen, zoals stimulatie, coaching, training en assistentie bij activiteiten. De ondersteuning is gericht op het faciliteren van overgangsmoment zoals bijvoorbeeld de start in de kinderopvang aan de hand van kortdurende zeer intensieve ondersteuning.

Voorbeeld. Lisa (6 maanden) heeft een motorische beperking. Om de kinderbegeleiders in het kinderdagverblijf goed voor te bereiden op haar komst, komt Lisa een paar keer samen met haar ouders wennen. Op vraag van de ouders en de kinderopvang komt Wouter van de RTH-aanbieder deze start ook mee ondersteunen. Wouter geeft advies hoe Lise tot spel kan komen en ondersteunt tijdelijk mee de eetmomenten. Samen denken ze er over na hoe de specifieke zorgen tijdens de eetmomenten in de toekomst kunnen opgevangen worden.

Je kan ook beroep doen op 'outreach'. Een kinderopvanglocatie kan rechtstreeks bij een RTH aanbieder een vorming aanvragen omtrent een specifieke ondersteuningsbehoefte of handicap. Outreach is handig wanneer je bepaalde zaken wil aanpakken om je kinderopvang "handicapvriendelijker" te maken. Het gaat niet om tips en expertise specifiek gericht op een kind zoals bij begeleiding.

Verloop van en lessen uit het PINKO-project

Dertien samenwerkingsverbanden⁵, onder de noemer PINKO, gingen in **2019 van start** voor twee jaar. Er was een grote diversiteit aan samenwerkingen (van bilaterale samenwerking tot provinciebreed netwerk). In 2019 kwam de groep PINKO's drie keer samen in het begeleidingstraject dat voorzien werd door Opgroeien, VAPH en VBJK.

Vanaf maart 2020 tot op heden worden alle projecten geconfronteerd met de **coronapandemie**. Heel wat plannen vielen hierdoor in het water. Zowel de kinderopvang als de MFC's hadden intern vele andere prioriteiten. Daarnaast bemoeilijkten de maatregelen ontmoeting tussen de partners.

In september 2019 werd **Globale Individuele Ondersteuning**⁶ mogelijk gemaakt, voor kinderen met een (vermoeden van) handicap in de kinderopvang of het kleuter/lager onderwijs tot en met het eerste leerjaar om hoofdzakelijk transitie momenten te ondersteunen. Vele partners uit de pioniersprojecten boden zelf GIO aan, of maakten gebruik van deze nieuwe ondersteuningsvorm. Dit maakte voor velen deel uit van de zoektocht in samenwerking.

PINKO's Limburg: De uitrol van GIO in de kinderopvang verloopt langzaam. Corona heeft ons daar zeker geen goed gedaan. En bekendmaking is en blijft ook hier belangrijk, waarbij de mond aan mond reclame vaak nog het best werkt.

Begin 2021 gingen VAPH, Opgroeien en VBJK met alle PINKO's **individueel in dialoog** over het verloop en ervaringen van de pioniers. Het was leerrijk om de diversiteit aan ervaringen te beluisteren. Deze gesprekken vormen samen met de drie PINKO-bijeenkomsten in 2019 en een korte anonieme bevraging in mei 2021⁷, de basis voor dit document. We starten hierbij met de vormen van samenwerking en de ervaring van de PINKO's. Dit luik werd ter feedback voorgelegd aan de PINKO's. Ook gingen we in dialoog met de resonansgroep inclusieve kinderopvang over wat we kunnen leren van deze projecten.

Verder schatten we de meerwaarde voor inclusie in en vragen ons af wat we precies kunnen leren uit de PINKO's. Afsluitend formuleren we beleidsaanbevelingen.

⁵ [Link](#) naar overzichtskaart van de dertien PINKO's

⁶ <https://www.vaph.be/globale-individuele-ondersteuning-voor-minderjarigen-gio>

⁷ Overzicht vragen in bijlage 3

De PINKO's in beeld

In dit luik bekijken we welke samenwerkingsexperimenten uitgevoerd werden binnen de PINKO's.

- Hoe krijgt de samenwerking tussen organisatoren (MFC, kinderopvang, CIK) vorm?
- Op welke manier wordt de ondersteuning van een multifunctioneel centrum (MFC) ingezet in de inclusieve kinderopvang?

1. De samenwerking opstarten

Er is een diversiteit aan manieren om elkaar te leren kennen. De gezamenlijke aanvraag indienen was voor de ene PINKO een verdieping van een bestaand partnerschap, voor de andere PINKO een eerste betere kennismaking.

Elkaars organisatie en sector beter leren kennen stond op de agenda. Meerdere PINKO's organiseerden hiervoor een info-avond, al dan niet gericht op één of meerdere partners, waarin het samenwerkingsverband of elkaars werking werd toegelicht.

Kennismaking sector en overzicht (vragen over elkaars structuur, organisatie, subsidiesysteem). Kan ook door te vergaderen op locatie. Regionale ontmoetingsdag was ook goed moment voor toelichting GIO. Mensen wegwijs maken in de grotere structuren, zodat je ook zelf weet waar je een gezin naar doorverwijst (beide richtingen) (verslag 9 juni)

PINKO West vertelde meer over hun infomoment. De doelstelling was alle betrokkenen rond kinderopvang samenbrengen, zodat ze de partners kunnen ontmoeten die hen kunnen helpen om inclusieve kinderopvang te organiseren. (uitgebreide info in bijlage 5)

- Het CIK stelde zich voor
- Er werd een gemeenschappelijke folder opgemaakt
- Verschillende thuisbegeleidingsdiensten verzorgden een workshop

Anderen organiseerden startavonden om **elkaar te ontmoeten**, luisteren wat elke partner verstaat onder inclusie, welke ervaringen iedereen heeft, bezorgdheden etc. Er werd geleerd van elkaars wenomenen, kind-observaties, individuele of groepsstructuur...

Voor verschillende PINKO's was het **expliciteren van de visie** een essentiële stap in het kennismakingsproces. Er werd gewerkt met een gezamenlijke visietekst, een samenwerkings-overeenkomst, samen doelstellingen bepalen of samen de leidraad inclusie overlopen. In dit proces werden de medewerkers betrokken, in functie van het eigenaarschap en de gedragenheid rond inclusief werken. Sommige PINKO's besteedden hier tijdens verschillende bijeenkomsten uitgebreid aandacht aan.

Er is een visie uitgewerkt met het KDV en het MFC. Het plan is om later het inclusiespel nog te spelen. De begeleiders uit het KDV zijn nog niet sterk betrokken en uitten ook bezorgdheden: meer kinderen met een ondersteuningsbehoefte, betekent extra zorgen en werk. Hoe gaan we dit realiseren? (uit verslag 4 juni 2019)

Gezamenlijke teamavond waarin medewerkers betrokken worden. Uitwisseling van ideeën, visie. Gesprek over communicatie met ouders. Het engagement van de organisaties wordt vertaald naar de teams (uit verslag 4 juni 2019)

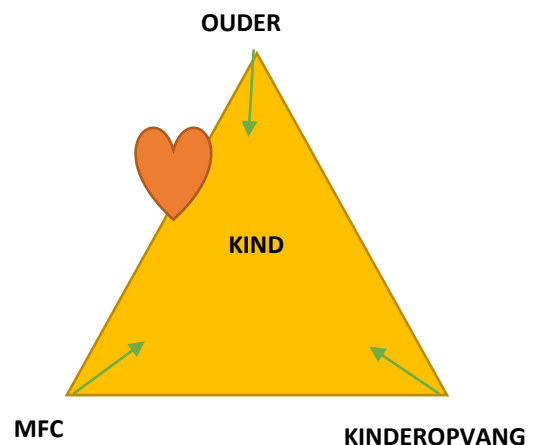
PINKO West werkte samen een visie uit:

In onze samenwerking plaatsen we het kind centraal. Ons ultieme doel is om ervoor te zorgen dat **elk kind de kans krijgt om er bij te horen**. We houden hierbij rekening met de **mogelijkheden, krachten en het tempo** van alle betrokkenen (kind, ouders MFC en kinderopvang).

Ouders, MFC en kinderopvang zijn **gelijkwaardige partners** in de samenwerking. De ouders staan bovenaan in de punt en kunnen rekenen op een **professionele ondersteunende basis** van het MFC en de kinderopvang. De pijlen symboliseren de **eigen deskundigheid** van elke partner met betrekking tot het kind vanuit een **zorgzame relatie** die elk heeft met het kind. We **respecteren en erkennen deze eigenheid**. Bijgevolg verwachten van elke partner **een open blik**, en tegelijk ook **openheid en eerlijkheid** om tot werkbare relaties **op lange termijn** te komen.

De visietekst en het beeld over samenwerking werden besproken in groep.

Bv. In onze samenwerking plaatsen we het kind centraal. Is dit oké voor iedereen? In sommige groepjes was er ook sprake van het kind als partner. Aangezien het om -6 - jarigen gaat, hebben we ervoor gekozen om alles in functie van het kind de zien (staat centraal, alle pijlen op het kind gericht) eerder dan een vierhoek te maken en het als partner te beschouwen.

Ons ultieme doel is om ervoor te zorgen dat **elk kind de kans krijgt om er bij te horen**. Dit is de kern van de missie.

We houden hierbij rekening met de **mogelijkheden, krachten en het tempo** van alle 4 de betrokkenen (kind, ouders, MFC en kinderopvang).

Wat volgt is visie op de samenwerking. Ouders, MFC en kinderopvang zijn **gelijkwaardige partners** in de samenwerking. De ouders staan bovenaan in de punt en kunnen rekenen op een **professionele ondersteunende basis** van het MFC en de kinderopvang. De pijlen symboliseren de **eigen deskundigheid** van elke partner met betrekking tot het kind vanuit een **zorgzame relatie** die elk heeft met het kind. We **respecteren en erkennen deze eigenheid**. Bijgevolg verwachten van elke partner **een open blik**, en tegelijk ook **openheid en eerlijkheid** om tot werkbare relaties **op lange termijn** te komen. In het **vet** staan de kernwaarden die op alle blaadjes beschreven stonden.

PINKO Geel pakte het als volgt aan:

Wat kan/zal ons samenwerkingsverband omvatten? Wat verwachten we van elkaar? Wat hebben we elkaar te bieden?

1. Doelstellingen bepalen, en waar nodig bijsturen doorheen het traject
2. 2 Startavonden (mei & sept) voor de begeleidsters van de kinderdagverblijven en de medewerkers van het MFC. Elkaar voor het eerst ontmoeten, adhv opdrachten van elkaar horen wat we verstaan onder 'inclusie' en peilen naar ervaringen/bezorgdheden/vragen
3. Adhv casuïstiek ervaringen, meningen uitwisselen over hoe we in communicatie treden met ouders in het algemeen en specifiek van een kind waarbij er bezorgdheden zijn.
4. Inclusiespel in teamverband (al dan niet begeleid door de inclusiecoach)

(PINKO Geel)

PINKO Hupsakee-Stijn (Heusden-Zolder en Pelt) ging aan de slag met de visietekst rond inclusie van het Vlaams Welzijnsverband voor het ontwikkelen van hun eigen visie.

Er zijn ook PINKO's die geen visie hebben uitgeschreven. Veelal kwam deze vraag wel naar boven tijdens het schrijven van de aanvraag, maar werd er beslist dit niet op papier te zetten en te vertrekken vanuit de algemene visie op inclusie van de beide organisaties. PINKO Deinze voelde na het pionieren toch de ambitie om hun gemeenschappelijke visie goed op papier te zetten, en duidelijk te maken wat de taak is van elke organisatie... Ook andere PINKO's blikken na 2 jaar terug om van hieruit **na te denken over hun toekomstidee**: waar willen we verder naartoe?

Sommige PINKO's, Geel en Tielt-Winge, gingen onmiddellijk over tot actie. Om elkaars werking beter en van nabij te leren kennen, te onderzoeken welke expertise kan gedeeld worden en hoe betekenisvol kan worden samengewerkt, gingen kinderbegeleiders van de kinderopvang en medewerkers van het MFC bij elkaar **jobshadowen**. Dit zorgde ervoor dat beide medewerkers een duidelijk zicht kregen op de werking en context van elkaars organisatie. Deze ervaring bood inspiratie voor de eigen werking en mogelijke samenwerking in de toekomst. Opvallend was ook dat deze ervaringen sterk bijdroegen aan de pijler van gelijkwaardigheid tussen beide organisaties. Zij maakten zichtbaar waar elke krachten lagen en hoe ze elkaar hierin konden versterken. Dit zorgde voor een stevige basis voor een samenwerkingsverband met wederzijds respect en vertrouwen. Jobshadowing vraagt tijd, maar kan erg leerrijk zijn voor beide partijen: het is belangrijk om voldoende tijd te nemen in team voor de voorbereiding en de nabespreking, het samen opmaken van de leidraad met leervragen...

Een kinderbegeleider van De Bal, bezocht de werking van de Eglantier en deelde haar bevindingen in haar team. Een ervaring is meer waard dan elkaars werking aan elkaar uitleggen. Samen ontdekten ze de meerwaarde en de mogelijkheden van inclusief werken. Begeleiders van de kinderopvang kregen het gevoel dat ze echt ook wel genoeg kunnen betekenen voor kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften en werden hierin versterkt. (PINKO Tielt-Winge)

De medewerkers van MPI Oosterlo gingen proefdraaien bij de kinderopvang van de Augustientjes en Dolfijn. Ze wouwen over het muurtje gaan kijken en zien/beleven hoe de kinderopvang kinderen met extra zorgnoden opvangen. Ze hadden schrik dat ze te veel vanuit hun expertrol zouden binnenkomen, maar als snel bleek dat je met samen kijken vanuit verschillende achtergronden mooie dingen kan realiseren. (PINKO Geel)

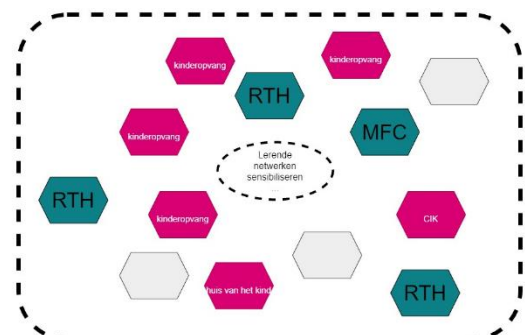
Ook in Brugge gingen ze "Gluren bij de burens"

2. Netwerkvorming

De PINKO's die kozen om een netwerk te vormen, zetten de visieoefening verder en breiden ze uit met **nieuwe en verdiepende vragen**. Bijvoorbeeld:

Over het bereiken van gezinnen met een kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte

- Hoe vinden ouders de weg naar de kinderopvang?
- Wie maakt de kinderopvang en de ouders wegwijs in de ondersteuningsmogelijkheden?
- Hoe zorgen we dat artsen overtuigd zijn van de mogelijkheden van reguliere kinderopvang?

Over het afbakenen van elkaars verantwoordelijkheden en de mogelijkheden van samenwerking

- Hoe zorgen we ervoor dat we de kwaliteiten van de kinderopvang maximaal benutten en ook tijdig klaar staan om beroep te doen op extra zorg en ondersteuning?
- Wanneer betrekken we een RTH-aanbieder/MFC bij de ondersteuning van een kind met (een vermoeden) van handicap?

De pioniers dachten hierover na via **lerende netwerken of infosessies**. Men overwoog de meerwaarde van het vroegtijdig betrekken van een RTH-aanbieder of MFC. Zij hebben namelijk een goed zicht over de wijze waarop de verschillende RTH-aanbieders lokaal georganiseerd zijn.

In het netwerk van PINKO WEST-VL zijn ze gestart met elkaars werking en subsidiëring te leren kennen, alsook samen een visie te ontwikkelen. Nadien werden volgende concrete acties geformuleerd:

- (1) *Op regelmatige basis samenkomen om ervaringen te delen rond ouderparticipatie en visie.*
- (2) *Sensibilisering: ontwikkelen van een website, flyers, ...*
- (3) *Competentiebevordering bij mensen in opleiding of die actief zijn binnen de kinderopvang. Er wordt gedacht aan vormingspakketten die lopen over meerdere jaren.*
- (4) *Gedeelde praktijk op casusniveau waarbij ze zich de vraag stelden: Hoe houden we elkaar op de hoogte van alle mogelijkheden?*

PINKO GENK: samenwerking met thuisbegeleidingsdienst, nadruk op sensibiliseren + de mogelijkheden duidelijker in kaart brengen. Wat bestaat er van ondersteuning? Hoe zit dat in elkaar? Wat zijn de taken/werking van een CIK?

Meerwaarde dat er bij het op pad gaan en in gesprek gaan met andere diensten iemand van de VAPH-sector aanwezig is: om de stand van zaken uit te leggen en hoe het specifiek in die regio werkt. De opvang kan zo sneller de weg vinden, misvattingen wegwerken...

De PINKO's haalden aan dat het inzetten op **bekendmaking en sensibilisering** een eerste doelstelling is binnen hun netwerk. Inzetten op bekendmaking van het project gebeurde onder meer via de ontwikkeling van een gemeenschappelijke folder.

PINKO GEEL: De CIK coach en het RTH-aanbod wil zich samen bekendmaken in de Huizen van het Kind. Ouders kunnen binnenwaaien in een huis van het kind en snel een babbel hebben met een vroedvrouw of een gespecialiseerde dienst. Op deze manier kunnen ouders betrokken worden vanaf stap 0. Ze verwoorden het als hun droom om te kunnen inzetten op informele contacten en een aanwezigheid te hebben van het specialistische in het reguliere. Het effectief dichter bij elkaar zitten kan zorgen voor een kruisbestuiving aan kennis en expertise.

Onder meer PINKO Heusden-Zolder en Pelt en PINKO Antwerpen en Brasschaat ontwikkelden een gemeenschappelijke folder. Deze is bedoeld voor de kinderopvangsector en ouders. Ook kan hij aan bijvoorbeeld aan kinderartsen, diagnostische centra, lokale loketten, huizen van het kind... bezorgd worden.

De doelstelling in Antwerpen was bekendmaking van beide MFC's en CIK, maar ook de mogelijkheden van ondersteuning die aan opvang geboden kan worden (bv. via praktijkvoorbeelden). Ook PINKO Mechelen heeft de ambitie om een gemeenschappelijke folder te maken.

PINKO West-Vlaanderen spreekt over een nog te ontwikkelen digitaal platform waar ouders en kleine initiatieven hun weg kunnen vinden. Deze bekendmaking was gericht op meerdere actoren: enerzijds kinderopvanginitiatieven in de regio, maar anderzijds ook mogelijk toeleiders, zoals bijvoorbeeld artsen, diagnostische centra, ...

Vanuit DAB (PINKO in twee projecten in Limburg)

Vanuit de 2 projecten hebben we een folder gemaakt. Zo'n folder is belangrijk om aan ouders de samenwerking te duiden, maar zeker ook uit te leggen. Zowel voor ouders met of zonder een kindje met zorgen. Zo weet ieder dat er aandacht voor is en ook samengewerkt kan worden. De tegenhanger van folders: zeker voor ouders met een kindje met een ontwikkelingsbeperking ervaren wij vanuit de bril van onze thuisbegeleiding dat het vaak ook overdonderend overkomt. Zo hebben we een folder van de thuisbegeleiding, van de GIO, van de samenwerking. We moeten dan voorzichtig zijn en kiezen wat we aan info geven en zeker ook stapsgewijs gaan om voor de ouders rust te brengen. Zij moeten voelen dat zij ondersteund worden, dat het samen met hen is.

De pioniers geven aan dat ze dit samenwerken in een soort van netwerk ook op lange termijn willen onderhouden. Dit maakt het mogelijk om elkaar sneller te vinden en in te spelen op elkaars noden. Ze duiden op het belang van **blijvend informeel te kunnen uitwisselen** en het thematisch samen denken en schuiven elementen zoals ontmoetingsdagen, lerende netwerken of intervisie naar voren als medium. Dit verlaagt de drempel om elkaar aan te spreken en men weet hierdoor beter wat ze van elkaar kunnen verwachten.

Ganspoel (PINKO Koesterburcht)

Koesterburcht startte met een adviesgroep. In deze groep brengen we heel wat stakeholders bij mekaar. Partners van op de site, artsen, inclusiecoaches en ook ouders. Gezinnen werden hierbij betrokken en we bevroegen hun ervaringen met de werking van de opvang. In de toekomst willen we dit blijven organiseren om onze werking bij te sturen en te verankeren.

PINKO Hupsakee: er is recentelijk een stuurgroep opgericht waarbij meerdere KDV's en meerdere MFC's kennis maken met elkaar, toenadering zoeken, bekijken wat ze voor elkaar kunnen betekenen. We zijn nog maar een drietal keer samengekomen, maar het lukt goed. We hebben een waslijst van onderwerpen waarover we gaan uitwisselen, intervisie houden. Ondertussen is gebleken dat de nood aan inclusieve buitenschoolse opvang zeker zo groot is. Daardoor gaat de groep uitgebreid worden met partners vanuit de buitenschoolse opvang.

3. Ondersteuning in de kinderopvang

De kinderopvang maakt verbinding met verschillende vormen van extra ondersteuning, gaande van vrijwilligers tot en met handicapspecifieke ondersteuning en expertise. Zoals in de inleiding besproken, vertrekt de kinderopvang vanuit de eigen pedagogische sterkte in het opvangen van alle kinderen. De kinderopvang vertrekt daar vanuit de gelaagde ondersteuningsnoden (zie inleiding). De ondersteuning door externen in de kinderopvang kan plaatsvinden op deze verschillende gelaagdheden.

Enkele PINKO's haalden aan dat ze gebruik maken van **vrijwilligers** om hen te ondersteunen in de dagdagelijkse organisatie van de kinderopvang.

Bij PINKO Zemst deden ze beroep op vrijwilligers als helpende handen. Ze helpen met de administratie, het bereiden van verse maaltijden, onderhoud van de tuin en crea-activiteiten. Ze ondersteunen op drukke momenten, maar fungeren ook als vaste 'vertrouwensfiguren' voor een kind bij bijvoorbeeld transitie momenten zoals de overstap naar een school of naar een andere opvang. Ze probeerden de brug te slaan met andere partners en helpen de kinderopvang om nog meer toekomstgericht te werken. Villa Clementina heeft een visietekst rond vrijwilligers (zie Roadmap voor inclusieve opvang)

De koesterburcht (PINKO Tildonk) maakt gebruik van hulp vanuit de andere initiatieven die ondergebracht zijn in de Engelenburcht. Taken zoals het plooiën van was en het snijden van fruit worden uitbesteed aan de dagopvang op dezelfde campus.

Vele kinderopvanglocaties hebben reeds ervaring met de mobiele of ambulante **begeleiding** binnen Rechtstreeks Toegankelijke hulp (RTH) of vanuit een multifunctioneel centra (MFC). Ook de nieuwe ondersteuningsvorm "**globale individuele ondersteuning**" vindt ingang in de kinderopvang. Er werd ook samen gezocht wat men kan verstaan onder "een transitie moment" i.k.v. GIO.

In de PINKO van Tielt-Winge komt er elke maand iemand van Resonans vzw rond een bepaald thema meedraaien in de leefgroep. Via outreach worden aan het personeel algemene tips gegeven, maar dit gebeurt tijdens de openingsuren van de kinderopvang. Het voordeel voor de kinderopvang is dat ze op deze manier toch algemene handicap specifieke kennis bijleren, zonder dat er personeel de werkvloer dient te verlaten.

Binnen OLO (partner PINKO Antwerpen) zetten ze in op de warme overgang naar school, door via GIO de opgebouwde kennis in de kinderopvang mee te nemen. Daarnaast dragen medewerkers GIO bij aan het laten groeien van de inclusievisie in externe kinderdagverblijven en in het onderwijs.

4. Gezamenlijke activiteiten

De activiteiten die de PINKO's gezamenlijk organiseren kunnen we opsplitsen op 2 niveaus. Je hebt enerzijds **gezamenlijke activiteiten voor personeelsleden** van zowel kinderopvang als MFC.

In de PINKO van Heusden-Zolder komt er jaarlijks een gezamenlijke vorming rond het thema inclusie, ook andere PINKO's halen de meerwaarde aan van gezamenlijk vorming volgen Dolfijn, Augustientjes, Oosterlo).

In PINKO Brugge waren er diverse mogelijkheden: iemand uit De Kade uitnodigen voor een bijeenkomst aspectbehartigers inclusie, een vormingsavond georganiseerd door CIK i.s.m. De Kade, een gemeenschappelijke intervisie rond een case, een vorming inclusieve kinderopvang bij thuisbegeleidingsdiensten...

Zoals in punt 1. en 2. al duidelijk werd, zetten meerdere PINKO's in op het verbinden van medewerkers. Dit gebeurde onder meer door lerende netwerken, samen het inclusiespel te spelen,

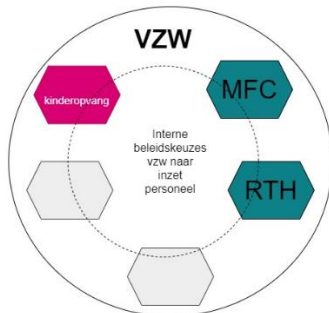
wergroepen rond specifieke thema's. Deze activiteiten vragen de nodige tijd, zowel op het moment zelf als tijdens de voorbereiding. Deze tijd is niet altijd beschikbaar.

Anderzijds zijn er ook PINKO's die ervaringen hebben of dromen van het aanbieden van **gezamenlijke activiteiten voor de kinderen**. De voornaamste doelstelling hiervan is de sociale interactie voor de kinderen. Omwille van corona is dit niet of in beperkte mate kunnen doorgaan. Bij het organiseren van deze gemeenschappelijke activiteiten werd duidelijk aangegeven door de PINKO's dat het belangrijk is om de dagschema's van MFC en opvang op elkaar afgestemd te krijgen, maar ook het leeftijdsverschil alsook de fysieke afstand tussen beide vermoelijkten het proces om samen af te spreken.

Als corona iets uit het verleden is, dan willen we meer inzetten op gezamenlijke activiteiten tussen het MFC en het KDV (PINKO Hupsakee)

5. Structurele aanwezigheid MFC in Kinderopvang

Binnen drie PINKO's, nl. PINKO Mechelen, Zemst en Tildonk (de Koesterburcht), werd geëxperimenteerd met de structurele aanwezigheid van een personeelslid van het MFC in de kinderopvang.

In PINKO Mechelen valt zowel de kinderopvang als het MFC onder één overkoepelende vzw. Reeds voor het PINKO-project, was er (ad hoc) samenwerking tussen de diensten. In functie van een specifieke vraag werd er contact opgenomen met de thuisbegeleidingsdienst. De begeleider van het MFC draait 4u per week mee in de kinderopvang. Het takenpakket bestond uit o.a.: tips geven en handelen bij voedingsmoeilijkheden, extra oefenen met een kindje, op zoek gaan

naar de juiste opleiding voor het werken met een tracheacanule, ... Door haar frequente nabijheid, stelde dit de kinderbegeleiders gerust in hun handelen, zodat ze nadien zelf verder konden.

De begeleider van het MFC wordt door de ouders gezien als een onderdeel van het team van de kinderopvang. Voor deze ouders was het een geruststelling dat er de kinderopvang de nodige ondersteuning kon krijgen in het bieden van de specifieke zorgen.

Bij PINKO Tildonk (de Koesterburcht) heeft het MFC Ganspoel vzw ervoor gekozen om naast de samenwerkende onthaalouders, halftijds iemand structureel af te vaardigen binnen de koesterburcht. Het gaat om 3 personen (verpleegkundige, ergotherapeut en logopediste) die elk enkele uren meedraaien in de koesterburcht als begeleider. Zo is er elke halve dag iemand vanuit ganspoel aanwezig. De bedoeling is dat de kennis op een natuurlijke manier meegegeven wordt en de onthaalouders versterkt. Ook al gaat het om personen met een therapeutische achtergrond, geven deze personen geen therapie in de koesterburcht. Daarvoor komt er een zelfstandige kinesitherapeut langs in de koesterburcht. Ganspoel vzw geeft aan dat het niet makkelijk is om voldoende prestaties te genereren om het halftijds personeelslid te werk te stellen.

In PINKO Zemst kwam een medewerker van Ganspoel 4u per week bij Villa Clementina. Doelstelling was coachend op de werkvloer aanwezig zijn i.f.v. ondersteuningsnoden verschillende kinderen met een visuele en visueel-meervoudige beperking. Adviezen gaan over aanpassingen omgeving, benadering van het kind bij bv voedings- en verzorgingsmomenten, spelaanpassingen, ... Omgekeerd leert deze medewerker veel over de ondersteuningsnoden in een gewone kinderopvang en neemt zij deze oefening mee naar haar outreachteam binnen Ganspoel. Doordat er verschillende kinderen met

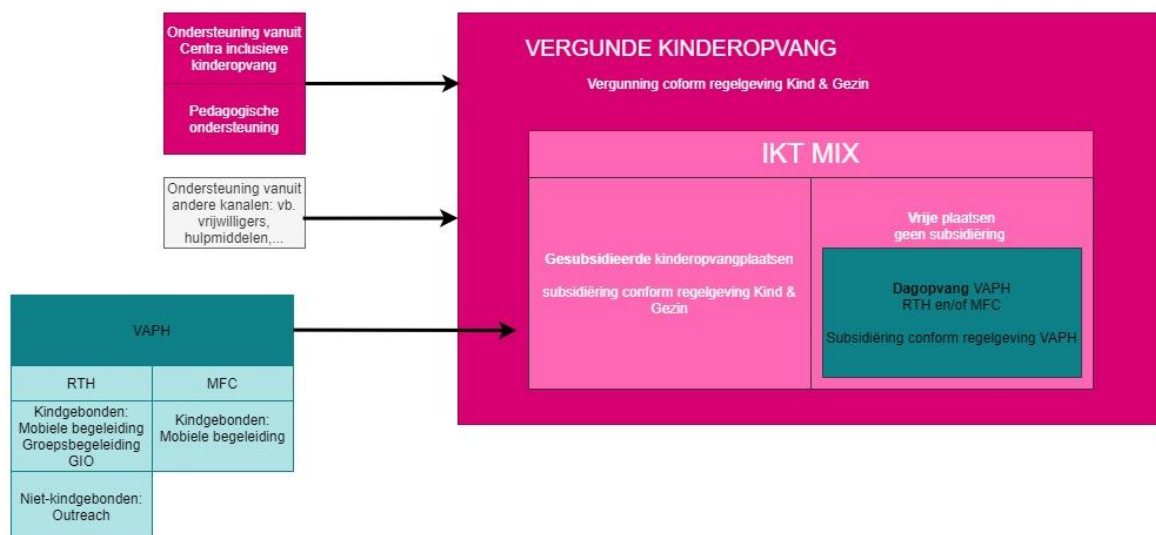
een visuele beperking naar dezelfde kinderopvanglocatie komen is het mogelijk om middelen te bundelen en medewerker van Ganspoel op wekelijkse basis te laten aansluiten.

Het MFC ganspoel experimenteerde hiermee dus in twee PINKO's, en geeft aan dat het moeilijk is om hetgeen ze beogen (structurele aanwezigheid in de opvang) om te zetten in punten of prestaties.

Toekomstige vorm van samenwerkingen?

Geïntegreerde werking in 1 leefgroep

Door enkele pioniers, maar ook door enkele MFC's los van het pioniersproject werd de vraag gesteld of het mogelijk is om **kinderopvang en dagopvang te organiseren in één ruimte**. De vraag werd gesteld vanuit MFC's die werken met kinderen met zeer zware zorgnoden, waar het momenteel niet altijd mogelijk is om de ondersteuning volledig mobiel in een lokale reguliere kinderopvang te gaan organiseren. Toch zijn ook deze kinderen gebaat met interacties met leeftijdsgenoten en niet enkel met lotgenoten. Vanuit deze insteek kwam de vraag naar de omgekeerde beweging, namelijk in welke mate kunnen MFC's de deuren van de dagopvang openstellen, zodanig dat hier ook kinderen die naar een reguliere opvang gaan kunnen samenspelen in één en dezelfde ruimte, maar waar we niet moeten inboeten in noodzakelijke ondersteuning voor de kinderen met zeer zware zorgnoden. Van deze vorm van samenwerking is er tijdens het pionieren geen voorbeeld aanbod gekomen, maar de vraag om dit juridisch te bekijken vanuit VAPH en Kind en gezin lag er wel.

Het VAPH en Opgroeien willen samen met de geïnteresseerden bekijken wat de mogelijkheden zijn en hoe dit in de praktijk in werking kan treden. Duidelijk is alvast dat wat betreft infrastructuur, pedagogische kwaliteit en personeel, je moet voldoen aan de regelgeving van het VAPH en de vergunningsvoorwaarden van Opgroeien.

Wat minder evident is, is het scheiden van financiële stromen. De personeelsleden en kinderen verblijven in eenzelfde ruimte. Een kind met een (vermoeden van) handicap kan geregistreerd worden bij het VAPH onder dagopvang, maar dan niet gelijktijdig geregistreerd worden op een gesubsidieerde kinderopvangplaats. Daarom wordt het model van IKT-mix naar voor geschoven, waarbij de kinderopvang zowel gesubsidieerde als niet gesubsidieerde plaatsen aanbiedt. Deze laatste plaatsen kunnen ingevuld worden door een kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte waarvoor dagopvang geregistreerd wordt.

Combinatie opvangvormen

Sommige pioniers gaven als droom aan om deeltijds opvang deeltijds dagopvang te kunnen realiseren, waarbij men maximaal kan schakelen tussen de diensten. Zo om te kunnen ontzorgen op bepaalde dagen, of de noodzakelijke therapie en sociale interactie met elkaar te combineren. Dit was echter nog een droom, en is in de korte pioniersfase nog niet uitgetest. Hierbij ging het soms ook over schakelen met deeltijds therapie, bijvoorbeeld vanuit een Centrum Ambulante Revalidatie.

In dit verhaal speelt ook fysieke nabijheid een rol, opdat er vlot uitgewisseld kan worden over de opvang van het kind.

In PINKO Hupsakee ligt het MFC en het kinderdagverblijf op dezelfde site.

We hebben een aantal keer een gedeelde intake gedaan, dus iemand van het KDV en iemand van het MFC, waarbij we onze werking aan de ouders hebben toegelicht, met de eigenheden en de mogelijkheden tot samenwerking. Zo wouden we ouders de keuzemogelijkheid geven. Een keer viel de keuze op het MFC, een keer op het KDV. In het geval van het KDV hebben we goede samenwerking uitgebouwd, met inzet van RTH in het KDV. Dit kindje heeft een ernstig meervoudige handicap. Na een jaartje in het KDV gaat ze nu de overstap maken naar het MFC. Dit is heel fijn overleg met de ouders. Een prima ervaring voor iedereen. Uitdagend voor onze begeleidsters. Niet altijd gemakkelijk, maar met de ondersteuning vanuit het MFC, en onze eigen pedagogisch ondersteuner is het gelukt.

Het andere kind, dat dadelijk naar het MFC ging, blijkt daar te weinig uitdaging te vinden op sociaal vlak en gaat nu deeltijds overstappen naar het KDV. Dus een paar dagen MFC, en een paar dagen KDV.

Dat het KDV en het MFC op dezelfde site liggen maakt dit eenvoudiger. Het MFC en de kinderopvang groeien door de praktijkervaring en organisatorische keuzes (één vzw) dichter naar elkaar toe.

Binnen OLO (PINKO Antwerpen) bekijken ze hoe ze samen dagopvang kunnen organiseren voor een klein groepje kinderen die door hun hoge zorgvraag niet voltijds terecht kunnen in een gewoon kinderdagverblijf of die van de school terug naar de kinderopvang worden gestuurd (omdat er een vermoeden is van een beperking en de kinderen niet "schoolrijp" zijn). De bedoeling is om daar ook de inclusiegedachten te blijven vasthouden.

Ervaringen PINKO's

Welke voordelen en drempels worden er ervaren?

1. Bereiken van de initiële doelgroep

De meeste PINKO's bereikten de doelgroep van het project erg moeilijk tot niet nl. kinderen met hogere specifieke zorgnoden die normaal beroep doen op een MFC of thuisblijven. De PINKO's kaarten drempels aan die zij aanvoelen over de toeleiding naar kinderopvang. Deze zijn gelijkaardig aan de onderzoeken in het kader van inclusieve kinderopvang in 2018-2019 (zie bijlage 4)

De drempels werden als volgt omschreven:

- Bekendheid van inclusieve opvang bij toeleiders (Hvhk⁸, RTH-aanbieders, lokale teams Kind en Gezin, Lokaal loket, artsen...)
- Kinderopvang is erg waardevol voor het gezin en complementair aan andere gezins- en specifieke ondersteunende diensten. Kinderopvang en professionelen zijn zich hiervan niet altijd voldoende bewust.
- Wachtlijsten kinderopvang en het opnamebeleid

PINKO Lebbeke Zomergem gaf aan dat ouders na de geboorte van een kindje met specifieke zorgnoden langer wachten om te starten in de kinderopvang. Hierdoor verliezen ze vaak hun plaats.

PINKO Geel vertelde dat er meer vragen komen via het loket en de consultatiebureaus, maar ze botsen dan op de wachtlijsten bij de kinderopvang.
- Aarzeling bij ouders om gebruik te maken van de opvang (o.m door grote groepen)

PINKO Geel merkte dat ouders nog vaak denken dat de zorgnood van hun kind te groot is om opgevangen te worden door de reguliere kinderopvang. PINKO Mechelen sloot hierbij aan en zei dat ouders vaak niet weten dat de opvang effectief lokaal kan gebeuren voor kinderen met specifieke noden. Ze stellen zich vaak de vraag of de opvang de zorgvraag van hun kindje wel aankan.

PINKO Lebbeke-Zomergem vraagt zich of ouders weten dat elke opvang inclusief kan zijn. Kennen de ouders 'hun rechten' voor inclusieve opvang en bijhorende ondersteuningsmogelijkheden? Ze vermoeden dat ouders thuis blijven of hun netwerk inschakelen, omdat ze terughoudend zijn omwille van te grote leefgroepen of net omdat ze de groepen niet willen belasten met de extra zorgvraag.

Tijdens meerdere individuele gesprekken komt de vraag spontaan naar boven waarom er zo weinig jonge kinderen (0-3) met intensievere specifieke ondersteuningsbehoeften in de kinderopvang, maar ook in het MFC terug te vinden zijn. De verschillende pioniers geven zelf aan weinig zicht te hebben op de keuzes (en argumentatie) die ouders maken. Het is **belangrijk dat we beter zicht krijgen op welke keuzes ouders maken**, zodanig dat we hen meer keuzevrijheid en een geïnformeerde keuze kunnen bieden.

PINKO Zemst geeft aan dat ouders vaak een voorkeur hebben voor een multidisciplinaire opvangsetting. Villa Clementina is erg bekend (ook bij toeleiders), en ouders vinden de weg naar hen. Ze kampen dan ook met een tekort aan opvangplaatsen voor de kinderen met complexe ondersteuningsnoden.

⁸ Huis van het Kind

2. Communiceren over de PINKO-samenwerking met ouders

Een samenwerking tussen een kinderopvang en een MFC kan bijdragen in het **vertrouwen van ouders** en begeleiders in het slagen van de inclusieve opvang. Dit is zeker niet altijd het geval. De Pioniers gaven aan dat hun samenwerking door ouders soms als helpend werd ervaren, maar zeker ook soms als een stap te ver.

Sommige ouders zijn op zoek naar een inclusieve opvang of naar een samenwerking met een MFC. De kennis en expertise die dan via deze samenwerking wordt binnengehaald werd als ondersteunend ervaren om vertrouwen te krijgen in de mogelijkheden binnen de kinderopvang.

PINKO Zemst haalt aan dat gezinnen met een kindje met ernstige zorgnood zoeken naar een multidisciplinaire aanpak. Ze kijken wel in eigen regio, maar de keuze voor het multidisciplinaire weegt door.

Belangrijke vraag: “wat hebben ouders nodig om gerustgesteld te zijn om toch naar de lokale opvang te gaan?” Sommige PINKO’s (waaronder Zemst) willen hiervoor een gemeenschappelijke folder (MFC- KO) maken met boodschap aan ouders: “Er zijn partners in de regio die jouw zorg willen delen om zo opvang in eigen regio haalbaar te maken. We gaan samen met jou op weg.”

PINKO Sint-Niklaas: als er verpleegkundige expertise aanwezig is, vergroot dat het vertrouwen bij ouders.

Het **introduceren van de samenwerking** met een MFC dient ook met veel zorg te gebeuren. Het is namelijk te vermijden dat ouders de indruk krijgen er elementen besproken worden van de zorg van hun kind met het MFC, vooraleer ze hier zelf van op de hoogte zijn. Dit hangt nauw vast aan het principe “ouders hebben de regie over de ondersteuning in handen” dat geformuleerd werd in de oproep.

PINKO Geel gaf aan dat het niet evident is om bij het eerste gesprek met ouders in de kinderopvang, het MFC mee aan tafel te zetten. Tijdens de intake wordt het PINKO-project voorgesteld aan de ouders, zodat ze weten wie de MFC-begeleider is. Op die manier worden ouders vanaf stap 0 betrokken. Toch voelt het jezelf introduceren als komende vanuit het VAPH soms erg ongemakkelijk. Bij GIO ervaren ze dit anders, aangezien GIO een ondersteuningsvorm is die gericht is op de ondersteuning van de inclusieve context.

PINKO Mechelen brengt de samenwerking al bij de eerste telefonische contacten ter sprake. De samenwerking met het MFC wordt voorgesteld als ondersteuning voor het kinderopvangteam en niet als een mogelijke individuele ondersteuning voor het kind. De begeleider van het MFC maakt deel uit van het kinderopvangteam en wordt niet gezien als een begeleider vanuit het MFC.

Bij PINKO Deinze kijkt zowel de CIK-coach als de MFC-begeleider samen naar de vraag voor opvang van een kindje met een specifieke zorgnood. Ze merken echter dat, omwille van de inzet van het MFC op zeer zware en intensieve zorgnoden, dat hun naam ouders en kinderopvang afschrikt. Ze ondernemen daarom stappen om te werken aan het imago dat de lokale gemeenschap van het MFC heeft.

Belangrijk blijft daarbij dat het delen van zorgen over een kind door kinderopvang, moet gebeuren vanuit een **bondgenootschap met ouders** met respect voor hun ervaringen, perspectief en tempo. Het gezinsgerichte in de ondersteuning zou de bovenhand moeten houden. Hierin ligt ook de sterkte van

het CIK: zij ondersteunen teams in communicatie met ouders, bv. in het delen van de zorg met ouders, de verwoording van hun zorgen...

De PINKO-samenwerking wordt veelal eerst benoemd aan ouders in functie van de ondersteuning van de inclusieve werking (zie Zemst, West-Vlaanderen, Geel, Mechelen, Koesterburcht) in plaats van een individueel traject. Zo gebeurde dat door een folder of vermelding in het ouderkrantje van de opvang (Heusen-Zolder). In PINKO Tildonk (de Koesterburcht) bestaat het plan om ouders te laten deelnemen aan een 2jaarlijkse adviesgroep. Het sleutelwoord blijkt hier duidelijk transparantie, maar ook kwaliteitsvolle dialoog met de ouders, waarbij de **regierol bij de ouders** blijft liggen.

Kinderbegeleiders durven vaak hun zorgen met ouders niet bespreken. Zo schakelen ze een externe blik in (MFC), om hun zorgen bevestigd te zien en zo de stap naar de ouders te zetten. Maar is dit de goede weg? Waarom durven kinderbegeleiders niet met ouders over 'hun vermoeden praten? Kan je kinderbegeleiders vaardig maken om die dingen te kunnen bespreken met ouders? Als een kinderbegeleider praat met een ouder over de zorgen komt dit toch minder hard over en worden ouders betrokken in de zorg. (PINKO Sint-Niklaas, Lebbeke-Zomergem, Deinze, Antwerpen)

PINKO Geel is gestart met een gezamenlijke vormingsavond rond de communicatie met ouders, georganiseerd door de inclusiecoach. De kinderbegeleiders hebben nood aan handvaten.

PINKO West-Vlaanderen: Bij casusbespreking in PINKO wordt steeds de toestemming van ouders gevraagd. De thuisbegeleidingsdiensten koppelen dit altijd terug naar de ouders.

PINKO Antwerpen haalt aan dat ze vaak benaderd worden om te komen observeren. Dit kan enkel en alleen gebeuren mits toestemming van de ouders. Echter soms wil de kinderopvang graag eerst hun vermoedens bevestigd zijn vooraleer ze communiceren met de ouders. Het is echter belangrijk om open en eerlijk te communiceren en benoemen tegen wat je aanloopt als kinderopvang. Zodat je samen met de ouders op weg kan gaan om oplossingen en antwoorden te zoeken en vinden.

PINKO Heusden Zolder en PINKO Antwerpen wijzen op het belang van goed en helder met anderstalige ouders te kunnen communiceren. Daarom is het belangrijk tolken te kunnen inschakelen en het belang van diversiteit in het team.

Zichtbare aanwezigheid van CIK (bureau in HvhK) en MFC (Zitdag in HvhK) helpt bekendheid en bereikbaarheid van de PINKO vooruit. Toeleders, die de brug kunnen slaan voor ouders, weten PINKO en CIK te contacteren en ouders toe te leiden (Geel).

PINKO Antwerpen wil de verschillende inlichtingenfiches, handelingsgericht observatiedocument en de groeiklaver (waar ook ouders hun inbreng kunnen doen) naast elkaar leggen en meer op elkaar afstemmen.

Het is dus duidelijk van belang dat de **doelstelling van de samenwerking goed wordt geduid**, naar ouders en partners, en daar de focus op te leggen.

Ouders die we moeilijk bereiken: altijd belangrijk om de meerwaarde van de samenwerking te kunnen benoemen, te kunnen meegeven wat je voor die gezinnen kan betekenen. (West-Vlaanderen).

Samenwerking CIK en thuisbegeleidingsdiensten is een sterk verband om mee naar buiten te treden naar andere experts. Daardoor zijn ze meer geneigd om toe te leiden naar kinderopvang. (West-Vlaanderen)

3. Kwaliteitsvolle opvang

Zoals in de inleiding beschreven, staat de handicapspecifieke ondersteuning niet op zichzelf, maar veronderstelt dat tegelijkertijd de nodige pedagogische basiskwaliteit aanwezig is in de opvang om op verder te bouwen.

Verschillende PINKO's haalden hierrond drempels aan, die eveneens in de onderzoeken (bijlage 4) aangekaart werden.

Vele Pioniers haalde het belang aan van **kindvrije uren** in de kinderopvang

PINKO Lebbeke Zomergem vinden kindvrije uren noodzakelijk om vorming en coaching voor personeelsleden van de kinderopvang te voorzien. PINKO Mechelen sloot hierbij aan en zei dat het werken aan een visie en deze omzetten in de praktijk, altijd op de werkvloer tijdens de uren moet gebeuren. Ook PINKO Geel en Genk kaarten de nood aan van kindvrije uren om beter te kunnen samenwerken.

PINKO Brugge realiseerde zelf kindvrije uren, zodat de aspectbehartigers inclusie van de opvang de werking van De Kade konden leren kennen en omgekeerd.

Ook over de **bezettingsgraad** alsook de **begeleider-kindratio** werden drempels aangehaald door een heel aantal PINKO's. Hieronder enkele illustraties:

PINKO Mechelen zei dat 1 begeleider per 8 kinderen te veel is om inclusie te realiseren. Je hebt namelijk extra handen en tijd nodig. 1 begeleider op 5 zou voor hen een haalbare kaart zijn. Ze vrezen dat anders kleine zorgen vaker als immens worden aanschouwt omdat er weinig extra ruimte is bij het personeel.

PINKO Tielt-Winge sloot hierbij aan en vermeldde ook dat kinderen met specifieke zorgnoden vaker afwezig zijn dan anderen omwille van ziekte en onderzoeken. Dit weegt zwaar door bij het halen van de bezettingsgraad.

PINKO Lebbeke Zomergem vindt dat kinderen met een handicap zwaarder moeten kunnen doorwegen in de bezettingsgraad.

PINKO Sint-Niklaas vermeldde dat het voor kinderen met ASS en regulatiemoeilijkheden de groepsgrootte een extra drempel vormt om naar de kinderopvang te gaan. Je hebt namelijk per definitie kinderen die moeite hebben om in een grote groep te functioneren.

Hierbij aansluitend haalde enkele PINKO's aan dat er **extra paar handen** nodig zijn in de kinderopvang.

PINKO Lebbeke Zomergem merkte op dat bij het opvangen van een kindje met Prader Willi het noodzakelijk is om tijdens de eetmomenten extra handen te hebben om dit kind te ondersteunen. Ook PINKO Koesterburcht sloot hierbij aan en vertelde dat er nood is aan een extra paar handen alsook een ruimere omkadering in de kinderopvang.

Ook vanuit DAB (Dienst Ambulante Begeleiding) die samenwerkt in de 2 PINKO projecten in Limburg haalt aan dat er vanuit kinderopvang vaak de vraag komt naar extra handen. Vaak hebben de onthaalouders of kinderbegeleiders hun handen al vol, dat het zoeken is naar extra ondersteuning plaats en tijd te geven. Er is nood aan een groeipad op dit vlak.

De recente opstart van pedagogisch coaches in de kinderopvang⁹ betekent voor PINKO Hupsakee zeker een meerwaarde. Deze coach draagt bij aan de inclusieve werking in de groep.

Enkele PINKO's haalden ook het belang van de **opleiding van kinderbegeleiders** aan en het aanwezig zijn en/of **toegankelijk zijn van kennis** over specifieke ondersteuningsbehoeften.

PINKO Deinze vond dat er een grotere back up aan kennis noodzakelijk was. Onthaalouders zouden beter moeten weten op wie ze kunnen terugvallen alsook bij wie ze ten rade kunnen gaan wanneer er een kindje met een extra ondersteuningsnood komt aankloppen.

PINKO Lebbeke-Zomergem gaf aan dat er meer kennis dient te zijn in grotere kinderopvanginitiatieven wat betreft specifieke noden en/of handicap. PINKO Sint-Niklaas haalde ook aan dat er meestal weinig specifieke kennis aanwezig is in de opvang. Volgens hen zou er in een ideale wereld een mix moeten kunnen zijn van orthopedagogen en kinderbegeleiders die samenwerken.

PINKO Geel haalde aan dat er meer moet ingezet worden op de opleiding van kinderbegeleider om de kwaliteit in de kinderopvang te verhogen. Bij PINKO Brugge zet het CIK rees in op jaarlijkse workshops in de opleiding voor kinderbegeleiders.

Evenwel werd de PINKO-samenwerking ervaren als een belangrijke **bijdrage in de zoektocht** van de kinderopvang **naar de geschikte ondersteuningsmogelijkheden** om een kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte op te vangen.

PINKO Lebbeke-Zomergem haalde in de gesprekken aan dat ze zich de vraag stellen over wanneer er nu externe expertise moet ingeschakeld worden. Doe je dit wanneer het buikgevoel van een kinderbegeleider zegt dat er een "probleem" is? Ze stelden zich ook de vraag of wat de samenwerking met een MFC nu kan inhouden. Geeft het MFC ondersteuning aan de kinderopvang? Of is het MFC er voor de individuele ontwikkeling van het kind? Hoe en waaruit bestaat de ondersteuning van de opvang?

4. Samenwerken vraagt tijd

Elke organisatie die deel uitmaakt van een samenwerkingsverband weet het: een duurzame samenwerking uitbouwen vraagt tijd. Ook de PINKO's botsten op **de nodige tijdsinvestering**, zeker om met meerdere partners rond de tafel te schuiven. Daarnaast was de betrokkenheid van de kinderbegeleiders een uitdaging, gezien zij veelal niet over kindvrije uren beschikken (zie supra).

Wanneer er tijd voor samenwerking gemaakt wordt of om samen dingen te doen, wordt dit als positief ervaren. Zo blijft iedereen op de hoogte van elkaars werking.

PINKO West-Vlaanderen wil een forum van gelijkgezinden creëren waar ze alle expertises samenbrengen (MFC, thuisbegeleiding, kinderopvang en CIK). Ze komen op regelmatige basis samen om ervaringen te delen. Dit vraagt een enorme tijdsinvestering.

PINKO Antwerpen-Brasschaat geeft aan dat het fijn is om samen deel te nemen aan netwerkmomenten in de zorgregio Antwerpen. Zo zien de kinderopvangorganisaties ook de

⁹ <https://www.kindengezin.be/nl/faq/pedagogische-ondersteuning-voor-professionelen>

daadwerkelijke samenwerking tussen de partners onderling en kunnen we elkaars verhaal telkens aanvullen vanuit onze eigen expertise.

De fysieke afstand tussen de verschillende actoren van de pioniers spelen ook een grote rol. Hoe dichter je fysiek bij elkaar bent, hoe eenvoudiger:

PINKO Koesterbrucht alsook PINKO Mechelen werken begeleiders vanuit het MFC samen met kinderbegeleiders in de kinderopvang. PINKO Sint-Niklaas en PINKO Hupsakee zitten het MFC en de kinderopvang (en het revalidatiecentrum) in elkaars achtertuin, wat andere mogelijkheden biedt.

PINKO Geel blijft de ambitie hebben om via het Huis van het Kind en de consultatiebureaus een soort van zitdag te organiseren, om zo een laagdrempelige instap te realiseren. Ze willen inzetten op informele contacten door de aanwezigheid van onder andere MFC begeleiders in het reguliere. Je kan op die manier eventjes binnenlopen bij een vroedvrouw, een CIK-coach of een MFC begeleider.

Bij PINKO Tielt-Winge speelde de afstand in hun nadeel. Door de afstand kregen ze de agenda's van de activiteiten en dagplanning niet gemakkelijk op elkaar afgestemd. Voor een gezamenlijke activiteit was al busvervoer nodig naar elkaar campus.

5. Rol van het CIK bij pionieren

Zo goed als alle PINKO's betrokken een CIK bij de start van het project. In sommige projecten was de inclusiecoach van het CIK een stakeholder of critical friend. Bij andere PINKO's was de inclusiecoach de drijvende kracht achter het project.

Het is niet mogelijk om op vandaag al uitspraken te doen over het verschil in effect, bijvoorbeeld naar duurzaamheid toe. Toch zien we dat daar waar de inclusiecoach duidelijk de trekkersrol toegewezen kreeg en opnam, er veel aandacht ging naar het proces van samenwerken. Er werd ingezet op gezamenlijke visievorming, kennismaking etc. De inclusiecoach(es) nam de rol op zich om de overlegmomenten in te plannen, de noden bij de partners te beluisteren en de uitwisseling voor te bereiden (PINKO West, Geel...).

De inclusiecoach is binnen PINKO Geel brugfiguur die het geheel overschouwt, partners samenbrengt, aanzet tot initiatieven, ondersteunend werkt, organisatorisch plant. Het is interessant om te onderzoeken welke opdrachten bij wie liggen in een traject. De ambitie is om een soort draaiboek op te stellen waarin leidraad staat over wie welke verantwoordelijkheid opneemt (als startpunt).

Verschillende partners spreken bij de evaluatie dan ook over de brugfunctie die het CIK vervult tussen de partners. De CIK-coach treedt vaak op als vertaler tussen de 2 sectoren. De inclusiecoach zorgt voor het vasthouden van het engagement en de verbinding tussen partners. Partners die in hun eigen werkingsgebied geen CIK hebben (bv. een MFC met een ruime regio, een KO op de grens), kaarten de nood aan aan uitbreiding van de CIK (PINKO Lebbeke-Zomergem, Sint-Niklaas)

We stellen dus vast dat de bijdrage aan het netwerk, maar ook de netwerkvorming, van het CIK als erg waardevol wordt ervaren door de PINKO's.

6. Drempels in de zoektocht naar bijkomende ondersteuning

Tijdens het pionieren kwamen er drempels naar boven bij de zoektocht naar ondersteuning.

De meest voorkomende drempel waren de **wachlijsten** voor handicapspecifieke ondersteuning vanuit RTH of MFC bij het VAPH (PINKO Geel, Mechelen, Antwerpen-Brasschaat, West-Vlaanderen). PINKO Zemst haalde aan dat ze mogelijks wel op structurele wijze ondersteuning konden bieden vanuit het MFC aan de kinderopvang, maar dan betekent dat er weer andere kinderen ook langer op de wachtlijsten blijven staan. Het komt dus vaak neer op een keuze die gemaakt wordt binnen een MFC in kader van de aanwezige middelen.

PINKO Genk haalde aan dat de financiering van GIO (VAPH) niet gunstig is, omdat dit berekend is per uur en je vaak veel kilometers moet rijden.

PINKO West-Vlaanderen gaf aan dat er bij sommige MFC's een mentaliteitswijziging nodig is: niet alle ondersteuningsnoden dienen handicapspecifiek opgevangen te worden. Je hebt niet altijd bij elke vraag die handicapspecifieke expertise nodig.

PINKO Zemst haalde aan dat de overstap van RTH naar een MFC voor ouders moeilijk ligt aangezien ze dan hun basisondersteuningsbudget verliezen.

Ganspoel haalde aan dat het regelgevend kader vandaag nog niet aan de noden tegemoet komt om de samenwerking te verankeren (bv. rond registraties). Ook PINKO Brugge verkende een mogelijke werking waarbij zowel kinderopvang als MFC werkzaam zouden zijn op één locatie. Hiervoor botsten ze op regelgeving en middelen.

De PINKO's haalden een **diversiteit aan ondersteuningsnoden** aan die de kinderopvang ervaart, die niet steeds opgevangen kunnen/moeten worden door VAPH-voorzieningen. Zo gaat het bijvoorbeeld over therapie of verpleegkundige handelingen.

PINKO Brasschaat aan dat er weinig mogelijkheden zijn voor mobiele therapie. Privétherapeuten zien het niet altijd zitten de verplaatsing naar de kinderopvang te maken. Ook PINKO Genk sloot hierbij aan. Moest therapie makkelijker in de opvang kunnen doorgaan, dan zou je al makkelijker zwaardere zorgnoden op kunnen vangen.

Verschillende PINKO's kaartten de problematiek van verpleegkundige handelingen aan. Er is in de opvang bereidheid om bij te scholen, maar dit kan niet voor de regelgeving. Dit vormt een drempel voor inclusie (Sint-Niklaas, Koesterburcht, Antwerpen, Genk). Ouders kiezen daardoor vaker voor een gespecialiseerde setting omdat daar verpleegkundige zorg aanwezig is.

Twee PINKO's (Zemst en Antwerpen) gaven ook feedback op het driehoekig model dat **de gelaagdheid en diversiteit van de nood aan ondersteuning** weergeeft die elk kind kan hebben (zie supra). Voor hen ontbreekt nog een toplaag, wanneer er nood is aan erg intensieve samenwerking met een MFC omwille van de complexiteit van de ondersteuningsvraag. Villa Clementina maakt zo het onderscheid wanneer er beroep wordt gedaan op niet-rechtstreeks toegankelijke hulp. PINKO Antwerpen geeft eerder aan dat de specifieke setting in dit model buiten beeld blijft.

Meerwaarde voor inclusie

Onderstaande ervaringen komen uit de gesprekken of eindbevraging met de PINKO's. Dat betekent concreet ervaringen van betrokken kinderopvangorganisaties, MFC's en/of RTH-aanbieders en CIK. De resonansgroep inclusieve kinderopvang gaf ook haar reflecties mee. Ervaringen van ouders zijn hierin nog niet opgenomen, m.u.v. enkele algemene reflecties van ouderverenigingen binnen de resonansgroep. Deze tekst kan als basis dienen om met hen in dialoog te gaan.

Een element dat bijna alle pioniers aanhaalden in de individuele gesprekken is de **meerwaarde van elkaar beter te kennen**. Het belang van inzicht te hebben in de verschillende sectoren en elkaars werking. Ook het persoonlijk contact tussen MFC en kinderopvang werd aangehaald als een belangrijk element. Als kinderopvang moet je weten wie je kan aanspreken: als je daar een gezicht op kan plakken is dit makkelijker. Tegelijk met het engagement in het PINKO-project, komt inclusie **vaker op de agenda** in de eigen organisatie. Sommige opvangorganisatoren gaven aan dat PINKO ervoor zorgde dat kinderbegeleiders beter zien welke sterkte zij binnenbrengen.

Bij PINKO Zemst wordt aan het team vanuit het MFC gevraagd om als denkoefening stil te staan in welke mate het samenwerken met kinderopvang hun expertise heeft verbreed en hoe ze dit kunnen inzetten bij ondersteuning op andere opvanglocaties.

Door PINKO kan je een gezicht plakken op een organisatie, vraag of dit in de toekomst voldoende is: blijvend werk van maken en andere elementen nodig voor wegwijzer. PINKO West-Vlaanderen verwijst hiervoor naar hun sensibiliseringscampagne naar ouders. Ze gebruiken hiervoor een folder met alle CIK's, thuisbegeleidingsdiensten en inclusieve kinderopvang.

De pioniers vertrokken allemaal vanuit een **gedeelde droom**: namelijk het sterker ondersteunen van gezinnen met een kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte. De concrete uitwerking kende een grote diversiteit (zie gedeelte PINKO in beeld).

PINKO Mechelen haalt aan dat het een groot voordeel zou zijn wanneer de verschillende voorzieningen, zowel MFC als kinderopvang op dezelfde locatie/domein gelegen zijn. Op de manier kan de samenwerking en de uitwisseling vlotter verlopen. Zo zouden ze graag enkele personen van de Maretak en enkele personen van de kinderopvang bij elkaar over het muurtje laten kijken.

De nieuw gestarte verantwoordelijke gaf aan dat dit project de aanleiding was om na te denken over de manier waarop je als opvang ouders vertrouwen kan bieden, bijvoorbeeld wanneer je je zorgen maakt over de ontwikkeling van een kind (PINKO Lebbeke-Zomergem)

Het droomscenario van PINKO Brugge/West is dat, indien extra middelen beschikbaar, er meer wordt ingezet op ondersteuning op locatie. Zo kan dan bijvoorbeeld iemand uit een MFC een tandem vormen met de inclusiecoach.

Vele PINKO's zetten ook in op lokale bekendmaking van inclusie en/of hun project en wilden de positieve ervaringen delen met anderen. Enkele pioniers gaven aan dat door het PINKO-project er stilletjes aan meer effectieve **keuzemogelijkheden** zijn voor kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften. Het gaat dan niet altijd over de groep kinderen die beoogd werden met het pionieren, maar toch halen enkele pioniers aan enkele drempels te hebben weggenomen door hun samenwerking.

In 2020 heeft CIK Brugge plots veel vragen van ouders gekregen. Via website, Huis van het Kind, beter gekend door vele instanties die doorverwijzen, lokaal loket, mond-aan-mond. Doordat steeds meer professionele diensten het CIK kennen (West-Vlaanderen), wordt er precies beter doorverwezen.

Netwerk PINKO WVL vergroot toegankelijkheid vele kinderopvanglocaties. Door de ondersteuning van het netwerk ervaren de ouders meer keuzevrijheid naar welk opvanginitiatief ze wensen voor hun kind.

PINKO Brugge: via de website en facebookpagina van het CIK vinden ouders de weg naar diverse organisaties zoals magenta, ouders voor inclusie, revalidatiecentra, thuisbegeleidingsdiensten,...

Verschillende pioniers spreken over hun blijvende ambitie, ook na het project. Ze willen blijvend structureel samenwerken en verder regionaal hun positieve ervaringen rond inclusie verspreiden.

Wat hebben we geleerd?

Principes van samenwerking

Bij de oproep voor de PINKO-projecten stonden 5 principes van samenwerking centraal.

1. Participatiekansen van het kind worden bevorderd
2. Ouders hebben de regie over de ondersteuning in handen
3. De kinderopvang en het MFC spreken in dialoog en evenwaardigheid af hoe de specifieke ondersteuning wordt ingezet in de kinderopvang op het moment er een zorgvraag is.
4. De focus ligt op het verkennen en innoveren
5. Evenwaardig partnerschap

Uit de PINKO-samenwerkingen leren we dat vooral de inhoudelijke principes van samenwerking (1, 2 en 5) inspirerend en generiek zijn als leidende principes voor (toekomstige) samenwerkingen tussen kinderopvang en handicap-specifieke ondersteuning, zowel RTH-aanbod en MFC.

Naast dit aanbod kan de kinderopvang ook ondersteuning vinden bij andere partners zoals thuisverpleging, kinesisten, logopedisten,...

1. De participatiekansen van het kind worden bevorderd

De focus van de samenwerking ligt op het kijken naar de **mogelijkheden van elk kind** en niet naar tekorten. In de communicatie met ouders over het kind is dit een aandachtspunt. Inclusieve kinderopvang is het opvangen van kinderen met een specifieke zorgbehoefte samen met kinderen zonder een specifieke zorgbehoefte. Omgaan met diversiteit is een **verrijking voor alle kinderen**. Kinderen met een specifieke zorgbehoefte nemen deel aan de activiteiten en maken **deel uit van de groep**. Net als alle kinderen, willen ze spelen met vriendjes en nieuwe dingen ontdekken. Het doel is om alle kinderen zoveel mogelijk kansen te geven om ervaringen op te doen op verschillende domeinen. Het pedagogisch raamwerk van de kinderopvang die de visie op kwaliteitsvolle kinderopvang beschrijft, is hiervoor het leidend kader.

2. Ouders hebben de regie over de ondersteuning in handen

Inclusieve opvang is een recht en zou een keuze moeten kunnen zijn voor alle ouders. Ouders van een kind met een specifieke zorgbehoefte zijn vaak zoekende en moeten heel wat keuzes maken voor hun kind. De kinderopvang en de handicap-specifieke ondersteuners zoeken **samen mét de ouders** en werken aan een **wederzijds vertrouwen**.

Het is een aandachtspunt wanneer organisaties binnen een netwerk reeds afspraken hebben gemaakt, voldoende ruimte te laten voor dialoog met de ouders over de ondersteuning en het tempo van de ouder. De ouder blijft de regie in handen houden.

3. Evenwaardig partnerschap

Binnen het pionieren is er een sterke betrokkenheid van elke partner nodig en staat evenwaardigheid van alle partners voorop.

- De **gezinnen** worden betrokken en hebben inspraak in de werking van de opvang. De verantwoordelijkheid voor het **samen delen van de opvoeding** is een continu proces van afstemming met alle ouders, waarbij de ouder de eerste opvoeder blijft.

- De kinderopvang kijkt naar de interesses, mogelijkheden en talenten van alle kinderen. De **focus ligt op wie het kind nu is** en de kinderopvang draagt bij aan de ontwikkeling van elk kind op de diverse ervaringsgebieden.
- De handicap-specifieke ondersteuning beschikt over kennis over verschillende soorten specifieke zorgbehoeften en heeft ervaring in het begeleiden, stimuleren en ondersteunen van kinderen met een specifieke zorgbehoefte. Ze kunnen de kinderopvang ondersteunen om hun **pedagogisch handelen af te stemmen op de zorgbehoefte van een kind** of een kind **extra ondersteunen bij zijn/haar ontwikkeling** in de context van de kinderopvang.
- De **Centra voor Inclusieve Kinderopvang (CIK)** hebben de voorbije jaren expertise opgebouwd in het **vertalen** van handicap-specifieke kennis naar de context van de kinderopvang. In de regio's waar een CIK beschikbaar is, kunnen zij een belangrijke brugfunctie opnemen tussen de kinderopvang en de handicap-specifieke ondersteuning. Naast het realiseren van een kwaliteitsvolle inclusieve kinderopvang op maat van een individueel kind, staat hier ook het ondersteunen van de **noodzakelijke duurzame verankering van de nieuwe expertise en ervaring m.b.t. inclusieve kinderopvang** centraal.
Samenwerkingen tussen kinderopvang en handicap-specifieke ondersteuners kunnen beroep doen op de CIK voor:
 - Het faciliteren en coachen bij de opstart van de samenwerking
 - Het ondersteunen in het maken van de vertaalslag van de handicap-specifieke kennis naar de pedagogische context van de kinderopvang
 - Met het team kinderbegeleiders werken rond diversiteitsbeleid en realiseren van inclusieve kinderopvang.

Wat leerden we vanuit de PINKO's

1.

De vaststelling is dat **van de kinderen met hoge/complex zorgnoden tussen 0 en 3 jaar er heel weinig aangemeld** worden. Dit zowel in de kinderopvang als in het MFC's. Uit de ervaringen van de PINKO's blijkt dat we hier onvoldoende informatie over hebben.

- Waar zijn deze kinderen en voelen deze gezinnen zich voldoende ondersteund?
- Welke elementen en overwegingen spelen mee in de keuze om niet naar de kinderopvang te gaan?
- Hoe worden deze gezinnen ondersteund en wordt verbinding gemaakt met andere kinderen en gezinnen in hun buurt?
- Via welke kanalen krijgen ouders info over kinderopvang?

Dit moet aanleiding geven tot een concreter antwoord in Vlaams en lokaal beleid:

- Op welk moment moeten we inzetten om ouders te informeren?
- Welke boodschap willen we samen naar deze ouders uitdragen? (KO ook voor hen een plek waar ze kunnen spelen en participeren, weliswaar met passende ondersteuning en/of KO als 'brugzorg' voor school/MFC?)
- Hoe kan de participatie van deze kinderen aan de samenleving versterkt worden (contact leeftijdsgenootjes) als deze kinderen niet naar de KO gaan?

Algemeen ontbreekt het **perspectief van de ouders** op de PINKO's. Op basis van onderzoek en ervaringen van organisaties die ouders ondersteunen krijgen we wel een inzicht op hun noden en ervaringen. Er leeft een grote bezorgdheid rond het respecteren van het tempo van de ouders, wanneer de kinderopvang een structurele samenwerking heeft met een gespecialiseerde partners. Daarnaast werd ook de vraag gesteld of de inclusieve richting bewaakt wordt bij de transitie naar

school. De vroege betrokkenheid van gespecialiseerde ondersteuners kan ook leiden naar een te vlotte doorstroom naar het buitengewoon onderwijs i.p.v. ondersteuning in het gewone onderwijs.

2.

Verschillende PINKO's kaarten **structurele knelpunten** aan in de kinderopvang en binnen de VAPH-sector. Deze knelpunten zijn niet nieuw (bv. herkenbaar uit onderzoeksresultaten bijlage 4). De samenwerking binnen PINKO kan zeker de inclusieve werking in de kinderopvang bevorderen, maar biedt geen pasklare oplossing aan structurele knelpunten die ervaren worden in beide sectoren.

3.

De PINKO's gingen op zoek hoe de ondersteuning van het MFC een plek kan krijgen in de kinderopvang. Er leven **verschillende ondersteuningsnoden** in de kinderopvang:

- Bijvoorbeeld inbrengen en toepassen handicapspecifieke kennis, handelingsverlegenheid bij uitvoeren van (verpleegkundige) handelingen, het delen van bezorgdheden over de ontwikkeling van een kind met ouders, 1 op 1 ondersteuning tijdens de maaltijd...

Het antwoord op deze ondersteuningsnood werd in kader van PINKO soms bij het MFC gezocht, hoewel andere actoren soms beter geschikt zijn. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid de **ondersteuningsnood voldoende breed te bekijken**, om op basis daarvan de geschikte partner te zoeken (pedagogisch insteek, CIK, RTH/n-RTH, thuisverpleegkundige, een vrijwilliger...). Ook hier mag de regierol van de ouders niet onderschat worden. De PINKO bood een forum om samen de complexiteit van het ondersteuningslandschap beter te leren kennen.

Het uitgangspunt van PINKO is gedeelde zorg. Het samenwerkingsverband wordt dus best verbreed. De CIK kunnen hier een belangrijke rol in opnemen: het is een laagdrempelig "merk" en ze hebben een goed beeld van de lokale sociale kaart. Ze zijn echter nog niet Vlaanderenbreed beschikbaar (slechts in ¼ van de zorgregio's beschikbaar).

4.

We hebben de voorbije drie jaar een **brede waaier aan samenwerkingsinitiatieven** gezien.

- Alle partners gaven aan dat het een **verrijking is om elkaars aanbod beter te kennen**. Door geregeld elkaar te ontmoeten, kan je elkaars werking concreet voorstellen. Anderzijds helpen partners elkaar om wegwijs te geraken in de sector. Zo geeft kinderopvang aan dat het VAPH-landschap hen nu duidelijker is.
- De **netwerkvorming** en het regionaal bekend maken van het netwerk, heeft een positieve invloed op de betere toeleiding van ouders naar kinderopvang. De partners hebben een waardevolle relatie opgebouwd, en kunnen op hun beurt andere partners overtuigen van de meerwaarde van inclusieve kinderopvang (gespecialiseerde ondersteuners, andere opvanginitiatieven, Centra Ambulante Revalidatie, Huizen van het Kind, lokale besturen). De Centra voor Inclusieve Kinderopvang kunnen hier zeker ondersteunend zijn.

Omwille van het moeilijk bereiken van de initiële doelgroep, de beperkte duurtijd van het project en de coronapandemie, is er **weinig praktijk op casusniveau**. Dit maakt het moeilijk om conclusies te formuleren over onder welke omstandigheden en voor welke kinderen PINKO echt iets heel waardevols en uniek is voor kinderen en gezinnen.

5.

Verschillende PINKO's **blijven inzetten op het versterken van inclusie** in hun regio. Ze bekijken welke stappen hiervoor nodig zijn: sommigen gaan aan de slag met een visietekst, over vormgeving netwerk, blijvende ontmoeting installeren, "olievlek" van inclusie zijn naar andere partners... Ook wordt er gezocht naar hoe er een geïntegreerde werking van dagopvang-kinderopvang kan ontstaan (zie supra bij toekomstige vorm van samenwerkingen).

De PINKO's waren duidelijk een stimulans en zette partners versneld in beweging rond inclusie.

Beleidsaanbevelingen

Bestaande krachten bundelen

Ondanks het feit dat het aanbod al een tijd bestaat, merken we uit ervaring van de PINKO's dat het kennen en erkennen van inclusieve kinderopvang als een recht én als zinvol aanbod voor jonge kinderen met een beperking **nog niet genoeg bekend** is. Vanuit het beleid dienen we op diverse niveaus dit te stimuleren:

1. Bouwen aan (boven)lokale netwerken van zorg- en opvangaanbieders
 - Zelfs binnen een beperkte regio merken we dat inclusieve opvang nog te onbekend is. Het bouwen en onderhouden van het netwerk van kinderopvang en ondersteuningsorganisaties dient actief aandacht te krijgen. Dit kadert ook binnen de strategische cirkels en bijzondere thema's van Vroeg en Nabij.
 - Dit betekent relevante partners (opvang, ondersteuners...) overtuigen en stimuleren dat inclusieve opvang een mogelijk en zinvol aanbod kan betekenen én wat een rol van elke aanbieder binnen de lokale opvang- en ondersteuningsmogelijkheden kan zijn. Dit betekent dus ook dat hier lokaal afspraken rond kunnen gemaakt worden wie wat kan/ moet opnemen. Inclusie moet als evenwaardige keuze naar voor geschoven kunnen worden, zonder afbreuk te doen aan de keuze van ouders (bv. om beroep te doen op informele of meer gespecialiseerde opvang).
 - Het gaat hierbij niet enkel over ondersteuners vanuit de VAPH-sector: ook de eerstelijnszorg en andere aanmelders zijn contact- en vertrouwenspersonen van ouders die kunnen toeleiden naar opvang (huisartsen, gynaecologen, consultatiebureau's, ...). Ook dit dient opgenomen te worden binnen Vroeg en Nabij en zal een actieve, blijvende samenwerking vragen met de eerstelijnszones en initiatieven zoals 'de eerste 1000 dagen'
 - Tenslotte, maar het allerbelangrijkste: ouders dienen het opvangaanbod te kennen en dienen voldoende te kunnen vertrouwen dat dit aanbod voor hun kind goed aansluit bij de noden en vragen van hun gezin.
2. Waar er regelgevend belemmeringen zijn die samenwerking onmogelijk maken dienen die te worden aangepakt. We bewegen meer en meer naar het brengen van gespecialiseerde ondersteuning in de basisvoorzieningen (zie inspiratienota 'Vroeg en Nabij'). De regelgeving zal zich hier dan ook op moeten enten om dit meer mogelijk te maken en te stimuleren.

Investeren in inclusie

Vanuit de PINKO's worden oplossingen gezocht om de inclusieve opvang mogelijk te maken, zowel vanuit de kinderopvangdiensten als de gespecialiseerde handicapspecifieke ondersteuning.

- [De beleidsaanbevelingen naar aanleiding van de analyse inclusieve kinderopvang](#) blijven actueel, en maken ze integraal deel uit van deze aanbevelingen.
- Het is duidelijk dat we als overheid de samenwerking maximaal moeten faciliteren (zie supra). Samen met de partners moeten we zoeken naar hoe het bijschakelen zorgvuldig kan gebeuren vanuit noden van kinderen en gezinnen. Dialoog met ouders en respect voor het tempo van de ouders is hierbij cruciaal.

Tegelijkertijd is het ook goed om te focussen op de opdracht van elke organisatie en waar de grenzen liggen. Dit is soms een grijze zone, maar je kan van een kinderopvang niet verwachten dat het dezelfde gespecialiseerde ondersteuning als een MFC kan of moet aanbieden, en een VAPH-zorgaanbieder kan een nood aan meer pedagogisch personeel in de kinderopvang niet oplossen.

- Inclusie is een basisopdracht van elke actor in elk beleidsdomein. Ons beleidsdomein dient deze gedachte dan ook actief uit te dragen: flexibiliteit én extra capaciteit van de VAPH-aanbieders om de kinderopvang (nog) meer te ondersteunen dient dan ook hand in hand te gaan met meer beschikbaar personeel en een voldoende kwaliteitsvolle omkadering in de kinderopvang (zowel intern binnen de kinderopvanginitiatieven als het aanbod van de CIK's).

Afsluitend willen we de dertien PINKO's waarderen voor hun inzet. Het is niet evident om binnen de dagelijkse praktijk ruimte vrij te maken om te pionieren. Een samenwerking op poten zetten vraagt tijd en is een zoekproces. Daarbovenop kwam Corona een stokje steken voor heel wat initiatieven.

Ondanks de moeilijke omstandigheden hebben we heel wat kunnen leren uit de samenwerking tussen de twee sectoren. De praktijkervaring die zij ontwikkeld hebben, draagt bij aan een meer doorleefd beleid rond inclusie van kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte. Dit verdient een grote dankjewel aan alle betrokken partners binnen de PINKO's.

Bijlage 1. Principes van samenwerking

Volgende 5 principes liggen aan de basis van elk samenwerkingsverband en stonden centraal in de oproep.

1. De participatiekansen van het kind worden bevorderd

De focus van de samenwerking ligt op het kijken naar de mogelijkheden van elk kind en niet naar tekorten. In de communicatie met ouders over het kind is dit een aandachtspunt. Inclusieve kinderopvang is het opvangen van kinderen met een specifieke zorgbehoefte samen met kinderen zonder een specifieke zorgbehoefte. Omgaan met diversiteit is een verrijking voor alle kinderen. Kinderen met een specifieke zorgbehoefte nemen deel aan de activiteiten en maken deel uit van de groep. Net als alle kinderen, willen ze spelen met vriendjes en nieuwe dingen ontdekken. Het doel is om alle kinderen zoveel mogelijk kansen te geven om ervaringen op te doen op verschillende domeinen. Het pedagogisch raamwerk van de kinderopvang die de visie op kwaliteitsvolle kinderopvang beschrijft, is hiervoor het leidend kader.

2. Ouders hebben de regie over de ondersteuning in handen

Inclusieve opvang zou een keuze moeten kunnen zijn voor alle ouders. Ouders van een kind met een specifieke zorgbehoefte zijn vaak zoekende en moeten heel wat keuzes maken voor hun kind. De pioniers zoeken samen met de ouders en werken aan een wederzijds vertrouwen.

3. De kinderopvang en het MFC spreken in dialoog en evenwaardigheid af hoe de specifieke ondersteuning wordt ingezet in de kinderopvang op het moment er een zorgvraag is.

Er zijn diverse mogelijkheden van samenwerking. Hierna volgen enkele voorbeelden. Als de pioniers nog een andere mogelijkheid zien, kunnen ze dit aangeven bij de aanvraag.

- Een organisator van een MFC werkt samen met een organisator van een inclusieve kinderopvanglocatie voor de opvang van een kind met intensieve zorgnoden. Een personeelslid van het MFC komt een aantal uren zorgen voor de nodige ondersteuning in de kinderopvang. Er is geen indicatiestelling nodig. Het MFC en de kinderopvang krijgen de flexibiliteit de ondersteuning in te plannen naargelang de nood.
- Een organisator van een MFC werkt samen met een organisator van een kinderopvanglocatie en wil dit structureel verankeren voor meerdere kinderen. Jaarlijks worden een aantal van de personele middelen van het MFC omgezet (maximum 3%) in werkingsmiddelen die overgedragen worden naar de kinderopvang. De kinderopvang beschikt op die manier over meer middelen om de noodzakelijke ondersteuning te organiseren (vb. extra personeel).
- Een organisator heeft op eenzelfde campus zowel een MFC als een kinderopvanglocatie. Jonge kinderen worden opgevangen in het kinderdagverblijf. De specifieke ondersteuning kan wanneer nodig ingeschakeld worden, zowel voor het kind als voor de medewerkers.
- Een organisator van een MFC werkt samen met een organisator van een kinderopvanglocatie voor de opvang van een kind met een indicatiestellingsverslag van de [intersectorale toegangspoort](#). Er worden (mobiele) begeleidingen aangeboden in de kinderopvang.

4. De focus ligt op het verkennen en innoveren

Vandaag is het al mogelijk om samen te werken als kinderopvang en MFC. Het specifieke doel van het pionieren in deze oproep is een stap verder te zetten en innovatie te stimuleren door op zoek te gaan naar hoe diverse samenwerkingsvormen een meerwaarde vormen voor kinderen en ouders. We verwachten dat de pioniers met een open geest kijken naar de zorgvraag van ouders en dat er op maat wordt gewerkt. Pionieren is een leerproces. Naast het in kaart brengen van de voordelen, vragen we om ook de drempels (vb. regelgevend) aan te geven en mogelijke oplossingen te zoeken.

De expertise die de pioniers opbouwen, wordt meegenomen bij de verdere beleidsmatige en regelgevende initiatieven die nodig zijn om de inclusieve opvang in Vlaanderen en Brussel te versterken.

5. Evenwaardig partnerschap

Binnen het pionieren is er een sterke betrokkenheid van elke partner nodig en staat evenwaardigheid van alle partners voorop.

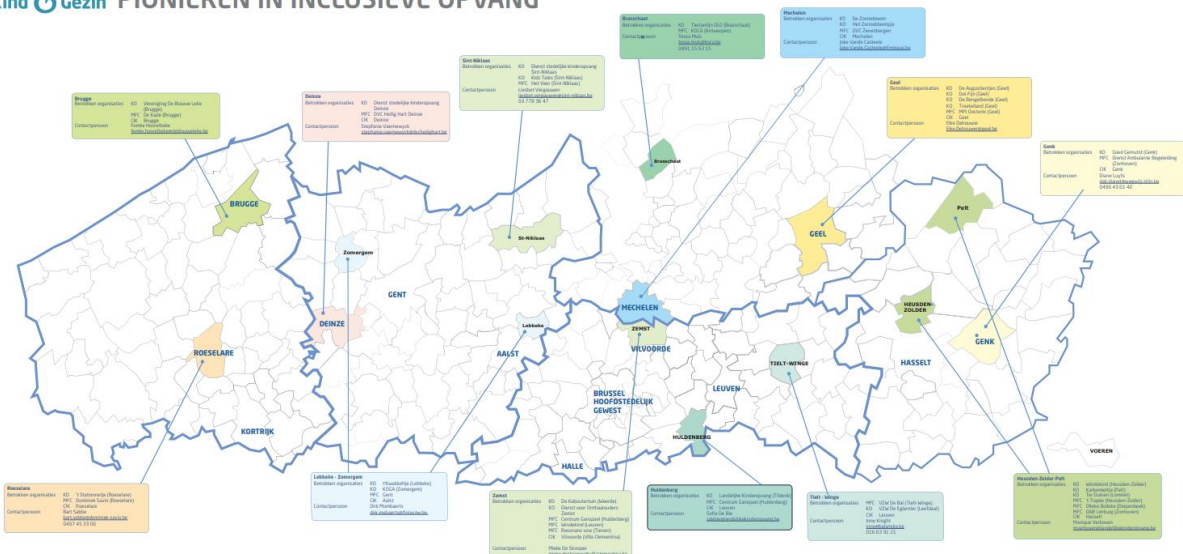
- De gezinnen worden betrokken en hebben inspraak in de werking van de opvang. De verantwoordelijkheid voor het samen delen van de opvoeding is een continu proces van afstemming met alle ouders, waarbij de ouder de eerste opvoeder blijft.
- De kinderopvang kijkt naar de interesses, mogelijkheden en talenten van alle kinderen. De focus ligt op wie het kind nu is en de kinderopvang draagt bij aan de ontwikkeling van elk kind op de diverse ervaringsgebieden.
- Een MFC heeft kennis over verschillende soorten specifieke zorgbehoeften en heeft ervaring in het begeleiden, stimuleren en ondersteunen van kinderen met een specifieke zorgbehoefte. Ze kunnen de kinderopvang ondersteunen om hun pedagogisch handelen af te stemmen op de zorgbehoefte van een kind of een kind extra ondersteunen bij zijn/haar ontwikkeling in de context van de kinderopvang.
- De Centra voor Inclusieve Kinderopvang (CIK) hebben de voorbije jaren expertise opgebouwd in het vertalen van specifieke kennis naar de context van de kinderopvang. Deze expertise wordt in het project benut en breder ingezet.

De pioniers kunnen beroep doen op de CIK voor:

- Het faciliteren en coachen bij de opstart van de samenwerking
- Het ondersteunen in het maken van de vertaalslag van de handicapspecifieke kennis naar de pedagogische context van de kinderopvang
- Met het team kinderbegeleiders werken rond diversiteitsbeleid en realiseren van inclusieve kinderopvang.
- Het ondersteunen bij het documenteren van het proces van pionieren en de verschillende ervaringen in kaart brengen.

Bijlage 2. Overzicht PINKO's

Kind & Gezin PIONIEREN IN INCLUSIEVE OPVANG

Antwerpen-Brasschaat	
MFC	KOCA vzw
KO	OLO - Tierlantijn
CIK	Antwerpen
Brugge	
MFC	De Kade
KO	De Blauwe Lelie
CIK	Brugge
Deinze	
MFC	Heilig Hart
KO	Stad Deinze
CIK	Deinze
Geel	
MFC	MPI Oosterlo
KO	KDV De Augustientjes
KO	KDV Dol-Fijn
KO	De Bengelbende
CIK	Geel
Genk	
MFC	DAB
KO	Goedgemutst
CIK	Genk
Heusden-Zolder en Pelt	
MFC	Stijn
KO	Windekind
CIK	Hasselt

Lebbeke-Zomergem	
MFC	Fiola
KO	KOGA
KO	't Kwakkeltje
CIK	Aalst
Mechelen	
MFC	MaretaK / DVC Zevenbergen
KO	Zonnebloem en zonnebloempje
CIK	Mechelen
Sint-Niklaas	
MFC	Het Veer
KO	Stad Sint-Niklaas
Tielt-Winge	
MFC	De Egelantier
KO	De Bal
CIK	Leuven
West-Vlaanderen	
MFC	6 Thuisbegeleidingdiensten
MFC	3 MFC's
CIK	3 CIK's
Zemst	
MFC	Resonans
MFC	Windekind
MFC	Ganspoel
KO	OCMW Zemst
KO	De Kaboutertuin

KO	Ter Duinen
KO	Karbonkeltje
Huldenberg (Koesterburcht)	
MFC	Ganspoel
KO	Landelijke kinderopvang
CIK	Leuven

Bijlage 3. Bevraging PINKO's

In mei 2021 bezorgden we elke partner uit het PINKO-project een korte vragenlijst. Dit met als doel vanuit het eigen perspectief de ervaring met ons te delen.

Volgende open vragen werden gesteld:

1. Vanuit welke organisatie spreek je?
 - a. Kinderopvang (gezins- en/of groepsopvang)
 - b. Aanbieder RTH en/of n-RTH
 - c. CIK
 - d. Andere
2. Wat vond je positief in de samenwerking met de partners binnen het PINKO-project?
3. Zijn er veranderingen of vernieuwingen in uw organisatie door het samenwerken?
4. Waar zijn jullie trots op in jullie PINKO-samenwerking?
5. Wat waren, naast de coronacrisis, de grootste uitdagingen in jullie samenwerking?
6. Wat wil je zeker meegeven in functie van de beleidsevaluatie van het PINKO-project?
7. In welke mate sta je positief tegenover een verdere samenwerking met de lokale PINKO-partners?

Bijlage 4. Onderzoeken en analyses inclusieve kinderopvang

In november 2019 werd de analyse inclusieve kinderopvang opgemaakt, die de basis vormde voor het formuleren van [aanbevelingen](#) om inclusieve kinderopvang te versterken in Vlaanderen. De kwantitatieve en kwalitatieve analyse is gebaseerd op de 5 onderzoeken en interne analyses. Ze zijn raadpleegbaar via de [website van Opgroeien](#).

De Schauwer, E., Vandenbussche, H., Carette, L., Van de Putte, I. en Van Hove, G. (2019). *Beleving van ouders rond inclusieve kinderopvang voor kinderen tussen 0 en 12 jaar*. Gent: Universiteit Gent.

- 35 ouders werden bevraagd via diepte-interviews thuis. Er was een variatie aan leeftijd en ondersteuningsnoden van de kinderen. Alle ouders maakten gebruik van opvang van baby's en peuters en/of buitenschoolse opvang. Er werden zowel interviews met beide ouders afgenomen, met enkel moeders of enkel vaders.

Op de Beeck, L., Teppers, E., Schepers, W. (2019). *Analyse van de ondersteuningsbehoefte van de formele kinderopvang m.b.t. inclusieve opvang en een analyse van de ervaringen van de Centra voor Inclusieve Kinderopvang*. Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

- Via een online survey werden 1824 opvanglocaties bevraagd over hun ervaring en ondersteuningsnoden inzake inclusieve opvang
- Telefonisch werden negen koepelverenigingen kinderopvang, (pedagogische) ondersteuningsorganisaties en grote aanbieders van kinderopvang bevraagd over hun visie en ervaring m.b.t. inclusieve kinderopvang
- Via vier focusgroepen werd er dieper ingegaan op de ervaring van kinderbegeleiders in de opvang van baby's en peuters en in de buitenschoolse opvang en de Centra voor Inclusieve Kinderopvang

Rapport Kind en Gezin (2019). *Resultaten bevraging toepassing van de subsidie voor individuele inclusieve opvang en structurele inclusieve opvang in de praktijk*.

- 301 opvanglocaties die de subsidie voor individuele en/of structurele inclusieve opvang ontvingen werden bevraagd naar het gebruik van deze middelen en naar hun partners

Rapport Kind en Gezin (2019). *Analyse van de rapportage van de Centra voor Inclusieve Kinderopvang 2017-2018*.

- Op basis van de jaarlijkse rapportage van de zestien CIK, werd een eindrapport opgemaakt van de werking van de CIK.

Intern rapport Kind en Gezin (2018). *Analyse van het gebruik en het budget met betrekking tot de subsidies voor inclusieve kinderopvang*.

- Op basis van gegevens uit Edison en Osiris, monitoren we het gebruik van de subsidies voor inclusieve kinderopvang (budget, opvangprestaties, leeftijd, subsidieaanvragen...).

Bijlage 5. Opstart PINKO West

Doel: alle betrokken rond kinderopvang samenbrengen zodat ze partners kunnen ontmoeten die zich kunnen helpen om inclusieve kinderopvang te organiseren.

Doelstellingen CIK

1. Ondersteunen rond een zorgvraag teams, ouders, teambegl

De ondersteuning kan samen met de verantwoordelijke van de opvang zijn maar dit kan ook met de kinderbegeleidsters zijn.

Bv. Er is een kindje in de opvang waar jullie je zorgen rond maakt en weet niet goed hoe je het verder zou aanpakken.

bv. Of je kreeg een aanvraag binnen voor een kindje met extra zorgbehoefte. Je zit met een aantal vragen of je voelt je onzeker.

2. Werken rond visie inclusie binnen team en het realiseren van inclusieve opvang.

Bv. Je hebt nog nooit kinderen met extra zorgbehoefte opgevangen en in de toekomst wil je dit graag doen. Je wilt hierbij goed voorbereid zijn alsook samen met je team een goede inclusie visie uitwerken.

Bv. je hebt al ervaring bij het opvangen van kinderen met extra zorgbehoefte. Binnen je team wil je de neuzen in dezelfde richting krijgen. Dit kan met ondersteuning van een inclusiecoach. We kunnen vb. het inclusiespel spelen.

3. De brug zijn tussen het opvanglandschap en de hulpverlening

Wanneer een kindje met extra zorgbehoefte bij jullie in de opvang verblijft, kijken we samen met de ouders welke hulpverlening er nog rond dit kind is. We proberen hier afstemming te krijgen zodat de zorg voor het kind een gedeelde zorg wordt over de verschillende disciplines. Op deze manier is er afgestemde zorg op maat van het kind. Deze afstemming kan zijn met een revalidatiecentrum, de diabetisch kliniek, thuisbegeleidingsdiensten, kinesisten, logopedisten, artsen, Enz;

Via GIO (straks zal de thuisbegeleidingsdienst hier verder uitleg over doen) beroep doen op een thuisbegeleidster.

Bv. Een kindje dat doof is. Hiervoor kan een inclusiecoach en de 'thuisbegeleidingsdienst perspectief' de eerste weken van de opvang ondersteunen zodat er goed kan gestart worden met het kind in de opvang.

Bv. Je hebt een kindje met autisme in de opvang of een vermoeden van. Hiervoor zal je ondersteuning kunnen krijgen van een inclusiecoach en de thuisbegeleidingsdienst Victor.

4. De inclusiegedachte verspreiden in opleidingen, samenwerkingsverbanden, ...

We gaan naar scholen om ook daar de inclusiegedachte te verspreiden

5. Ouders en begeleiders samen als bondgenoten

In elke stap die we zetten, werken we vanuit een partnerschap met de ouders. We doen niets zonder toestemming van de ouders. Een goede communicatie tussen de opvang en de ouders is belangrijk.

Bv. Voor het aanvragen van een individuele inclusietoekenning is er toestemming van de ouders nodig.

Bv. Je wilt de zorg voor een kind met extra zorg beter afstemmen en wilt hiervoor contact opnemen met een school of een revalidatiecentrum. Ook hiervoor ga je in overleg met de ouders.

PINKO West maakte **gemeenschappelijke folders** zodat iedereen een overzicht kon hebben van mogelijke partners. Belangrijke partners bij realisatie van inclusieve opvang kunnen zijn:

- thuisbegeleidingsdiensten
- MFC's

- Revalidatiecentra
- Kine
- Logopediste
- Prive therapeuten
- Psychologen
- Kinderarts
-

PINKO West organiseerde ook enkele **workshops**:

- Als prematuriteit alles inder vanzelfsprekend maakt: TB 't spoor
- Tot op de draad versleten op het einde van de dag: TB BAS
- Eerste hulp bi autisme: TB victor
- Begin van de start: TB start West Vlaanderen
- Nieuwe perspectieven: TB perspectief
- Op tijd erbij